

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PEDRO CRUZ VILLALÓN
της 11ης Ιουνίου 2015¹

Υπόθεση C-572/13

**Hewlett-Packard Belgium SPRL
και
Epson Europe BV
κατά
Reprobel SCRL**

[αίτηση του cour d'appel de Bruxelles (Βέλγιο) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προσέγγιση των νομοθεσιών — Πνευματική ιδιοκτησία — Δικαίωμα του δημιουργού και συγγενικά δικαιώματα — Οδηγία 2001/29/EK — Αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής — Εξαιρέσεις και περιορισμοί — Άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχεία α' και β' — Εξαίρεση όσον αφορά την φωτοαναπαραγωγή — Εξαίρεση όσον αφορά την ιδιωτική αντιγραφή — Έννοια της “δίκαιης αποζημιώσεως” — Είσπραξη αμοιβής ως δίκαιης αποζημιώσεως για τους πολυλειτουργικούς εκτυπωτές — Σώρευση κατ' αποκοπήν και αναλογικής αμοιβής — Τρόπος υπολογισμού — Δικαιούχοι της δίκαιης αποζημιώσεως — Δημιουργοί και εκδότες»

1. Στην παρούσα υπόθεση το Δικαστήριο καλείται εκ νέου να αποφανθεί, κατόπιν αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, επί της ερμηνείας της οδηγίας 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας², και πιο συγκεκριμένα των στοιχείων α' και β' του άρθρου της 5, παράγραφος 2, τα οποία προβλέπουν τη δυνατότητα των κρατών μελών να εισαγάγουν στο εθνικό τους δίκαιο ορισμένες εξαιρέσεις από το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής των δημιουργών, ήτοι, αντιστοίχως, την εξαίρεση για τη φωτοαναπαραγωγή και την εξαίρεση για την ιδιωτική αντιγραφή.

2. Οι ενάγουσες στο πλαίσιο της κύριας δίκης επιχειρήσεις αμφισβητούν ουσιαστικά, με την ιδιότητα που έχουν ως εισαγωγείς και/ή παραγωγοί πολυλειτουργικών εκτυπωτών, το ύψος των διεκδικούμενων ποσών που ανταποκρίνονται στην οφειλόμενη δίκαιη αποζημίωση βάσει της εξαίρεσεως για τη φωτοαναπαραγωγή που προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, παρέχοντας έτσι στο Δικαστήριο την ευκαιρία να εξετάσει διατάξεις τις οποίες δεν είχε τόσο συχνά τη δυνατότητα να ερμηνεύσει κατά το παρελθόν όπως είναι αυτές του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — ΕΕ L 167, σ. 10.

I – Το νομικό πλαίσιο

A — Το δίκαιο της Ένωσης

3. Το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2001/29 προβλέπει τα εξής:

«2. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς από το δικαίωμα αναπαραγωγής που προβλέπεται στο άρθρο 2 στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) αναπαραγωγή σε χαρτί ή ανάλογο υλικό φορέα, με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα, εκτός από τις παρτιτούρες, υπό τον όρο ότι οι δικαιούχοι λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση,
- β) αναπαραγωγές σε οποιοδήποτε μέσο που πραγματοποιούνται από φυσικό πρόσωπο για ιδιωτική χρήση και για μη άμεσους ή έμμεσους εμπορικούς σκοπούς, υπό τον όρο ότι οι δικαιούχοι λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση που συνεκτιμά την εφαρμογή ή όχι των τεχνολογικών μέτρων του άρθρου 6 στο συγκεκριμένο έργο ή άλλο υλικό».

4. Οι βασικές αιτιολογικές σκέψεις και οι λοιπές διατάξεις της οδηγίας 2001/29 που είναι ενδεχομένως κρίσιμες για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης θα παρατίθενται, στον βαθμό που τούτο είναι αναγκαίο, στο πλαίσιο των αναπτύξεων που ακολουθούν. Εντούτοις, πρέπει να παρατεθεί η αιτιολογική σκέψη 37 της οδηγίας αυτής, που έχει ως εξής:

«Τα τυχόν υφιστάμενα εθνικά καθεστώτα για την φωτοαναπαραγωγή δεν συνιστούν μείζον εμπόδιο στην εσωτερική αγορά. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μπορούν να προβλέπουν εξαίρεση ή περιορισμό όσον αφορά την φωτοαναπαραγωγή».

B — Το βελγικό δίκαιο

5. Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του νόμου της 30ής Ιουνίου 1994 επί του δικαιώματος του δημιουργού και επί των συγγενικών δικαιωμάτων³ ορίζει:

«Ο δημιουργός λογοτεχνικού ή καλλιτεχνικού έργου είναι ο μόνος που έχει το δικαίωμα να αναπαράγει ή να επιτρέπει την αναπαραγωγή του, με οποιονδήποτε τρόπο και με οποιαδήποτε μορφή, είτε άμεση είτε έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη, εν όλω ή εν μέρει.

[...]

6. Το άρθρο 22, παράγραφος 1, του LDA, ως είχε κατά την ημερομηνία της υποβολής της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως⁴, προβλέπει:

«Όταν το έργο έχει νομίμως δημοσιευθεί, ο δημιουργός δεν μπορεί να απαγορεύσει:

[...]

3 — *Moniteur belge* της 27ης Ιουλίου 1994, σ. 19297, στο εξής: LDA.

4 — Πρέπει να σημειωθεί ότι οι διατάξεις αυτές τροποποιήθηκαν με τον νόμο της 31ης Δεκεμβρίου 2012 που περιλαμβάνει διάφορες διατάξεις, ιδίως για ζητήματα απονομής της δικαιοσύνης, *Moniteur belge* της 31ης Δεκεμβρίου 2012, σ. 88936, ο οποίος ετέθη σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2013, μετά την υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως ενώπιον του Δικαστηρίου.

4° την αποσπασματική ή εξ ολοκλήρου αναπαραγωγή άρθρων ή έργων των εικαστικών τεχνών ή την αναπαραγωγή σύντομων αποσπασμάτων άλλων έργων που είναι ενσωματωμένα σε έντυπο ή σε ανάλογο υλικό φορέα, όταν η αναπαραγωγή αυτή γίνεται για αυστηρώς ιδιωτικό σκοπό και δεν θίγει τη συνήθη εκμετάλλευση του έργου,

4°bis την αποσπασματική ή εξ ολοκλήρου αναπαραγωγή άρθρων ή έργων των εικαστικών τεχνών ή την αναπαραγωγή σύντομων αποσπασμάτων άλλων έργων που είναι ενσωματωμένα σε έντυπο ή σε ανάλογο υλικό φορέα, όταν η αναπαραγωγή αυτή πραγματοποιείται για εκπαιδευτικούς σκοπούς ή χάριν της επιστημονικής έρευνας στο μέτρο που τούτο δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο μη κερδοσκοπικό σκοπό και δεν θίγει τη συνήθη εκμετάλλευση του έργου [...]

[...]

5° τις αναπαραγωγές ηχητικών και οπτικοακουστικών έργων που πραγματοποιούνται εντός του οικογενειακού κύκλου και περιορίζονται σε αυτόν».

7. Τα άρθρα 59 έως 61 του LDA προβλέπουν:

«Άρθρο 59

Οι δημιουργοί και οι εκδότες έργων ενσωματωμένων σε έντυπο ή σε ανάλογο υλικό φορέα δικαιούνται αμοιβής λόγω της αναπαραγωγής τους, και στις περιπτώσεις που ορίζουν τα άρθρα 22, παράγραφος 1, σημεία 4° και 4°bis, και 22bis, παράγραφος 1, σημεία 1° και 2°.

Η αμοιβή καταβάλλεται από τον κατασκευαστή, τον εισαγωγέα ή τον ενδοκοινοτικό αγοραστή μηχανημάτων τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα αντιγραφής προστατευόμενων έργων κατά τη θέση σε κυκλοφορία των μηχανημάτων αυτών στο εθνικό έδαφος.

Άρθρο 60

Περαιτέρω, αναλογική αμοιβή, καθοριζόμενη βάσει του αριθμού των πραγματοποιηθέντων αντιγράφων, οφείλεται από τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία προβαίνουν στην αντιγραφή έργων ή, εφόσον τούτο παρίσταται αναγκαίο, απαλλασσομένων των πρώτων, από τα πρόσωπα που θέτουν στη διάθεση τρίτου, δωρεάν ή έναντι αμοιβής, μηχανήμα αναπαραγωγής.

Άρθρο 61

Ο Βασιλεύς καθορίζει το ποσό των αμοιβών περί των οποίων διαλαμβάνουν τα άρθρα 59 και 60, με διάταγμα που εκδίδεται κατόπιν προτάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου. Η αμοιβή που προβλέπει το άρθρο 60 μπορεί να κλιμακώνεται αναλόγως των τομέων που αφορά.

Ο Βασιλεύς καθορίζει τις επιμέρους λεπτομέρειες της εισπράξεως, της κατανομής και του ελέγχου αυτών των αμοιβών, καθώς και τον χρόνο που οφείλονται.

Υπό την επιφύλαξη διεθνών συμβάσεων, οι αμοιβές που προβλέπουν τα άρθρα 59 και 60 αποδίδονται ισομερώς στους δημιουργούς και στους εκδότες.

Σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και τις λεπτομέρειες που ο Βασιλεύς καθορίζει, Αυτός μπορεί να επιφορτίσει εταιρία αντιπροσωπευτική του συνόλου των εταιριών διαχείρισεως δικαιωμάτων να διασφαλίσουν την είσπραξη και την κατανομή της αμοιβής.»

8. Τα ποσά της κατ' αποκοπήν και της αναλογικής αμοιβής καθορίζονται από τα άρθρα 2, 4, 8 και 9 του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997, περί της αμοιβής των δημιουργών και των εκδοτών για την αντιγραφή των έργων που είναι ενσωματωμένα σε έντυπο ή σε ανάλογο υλικό φορέα για ιδιωτικούς ή διδακτικούς σκοπούς⁵. Τα άρθρα αυτά ορίζουν⁶:

«Άρθρο 2

1. Το ποσό της κατ' αποκοπήν αμοιβής που ισχύει για τα αντιγραφικά μηχανήματα καθορίζεται σε:

- 1° [5,01] ευρώ ανά αντιγραφικό μηχάνημα που πραγματοποιεί λιγότερο από 6 αντίγραφα το λεπτό,
- 2° [18,39] ευρώ ανά αντιγραφικό μηχάνημα που πραγματοποιεί μεταξύ 6 και 9 αντιγράφων το λεπτό,
- 3° [60,19] ευρώ ανά αντιγραφικό μηχάνημα που πραγματοποιεί μεταξύ 10 και 19 αντιγράφων το λεπτό,
- 4° [195,60] ευρώ ανά αντιγραφικό μηχάνημα που πραγματοποιεί μεταξύ 20 και 39 αντιγράφων το λεπτό,
- 5° [324,33] ευρώ ανά αντιγραφικό μηχάνημα που πραγματοποιεί μεταξύ 40 και 59 αντιγράφων το λεπτό,
- 6° [810,33] ευρώ ανά αντιγραφικό μηχάνημα που πραγματοποιεί μεταξύ 60 και 89 αντιγράφων το λεπτό,
- 7° [1 838,98] ευρώ ανά αντιγραφικό μηχάνημα που πραγματοποιεί άνω των 89 αντιγράφων το λεπτό.

Προκειμένου να καθορισθεί το ποσό της κατ' αποκοπήν αμοιβής, λαμβάνεται υπόψη η ταχύτητα ασπρόμαυρης εκτυπώσεως, τούτο δε και σε σχέση με τις συσκευές που πραγματοποιούν έγχρωμα αντίγραφα.

2. Το ύψος της κατ' αποκοπήν αμοιβής που ισχύει για τις συσκευές παραγωγής αντιγράφων και για τα εκτυπωτικά μηχανήματα όφσεντ που προορίζονται για χρήση σε γραφεία καθορίζεται σε:

- 1° [324,33] ευρώ ανά συσκευή παραγωγής αντιγράφων,
- 2° [810,33] ευρώ ανά εκτυπωτικό μηχάνημα όφσεντ που προορίζεται για χρήση σε γραφεία.

[...]

Άρθρο 4

Για τα μηχανήματα που επιτελούν περισσότερες λειτουργίες οι οποίες ανταποκρίνονται στις λειτουργίες των μηχανημάτων που αναφέρονται στα άρθρα 2 και 3, το ποσό της κατ' αποκοπήν αμοιβής είναι το υψηλότερο από τα προβλεπόμενα στα άρθρα 2 και 3 ποσά τα οποία δύνανται να εφαρμοστούν επί της ενσωματωμένης συσκευής.

5 — *Moniteur belge* της 7ης Νοεμβρίου 1997, σ. 29874, στο εξής: βασιλικό διάταγμα της 30ής Οκτωβρίου 1997.

6 — Οι αριθμοί αυτοί προέρχονται από τη γνωμοδότηση της Γενικής Διευθύνσεως Ρυθμίσεως και Οργανώσεως της αγοράς, της 4ης Νοεμβρίου 2012, περί της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των ποσών που μνημονεύονται στο βασιλικό διάταγμα της 30ής Οκτωβρίου 1997, *Moniteur belge* της 4ης Νοεμβρίου 2013, σ. 83560.

[...]

Άρθρο 8

Σε περίπτωση που ο οφειλέτης δεν συνεργάζεται κατά τον τρόπο που ορίζουν τα άρθρα 10 έως 12, το ποσό της αναλογικής αμοιβής καθορίζεται σε:

- 1° [0,0334] ευρώ ανά αντίγραφο προστατευόμενου έργου,
- 2° [0,0251] ευρώ ανά αντίγραφο προστατευόμενου έργου το οποίο πραγματοποιείται μέσω συσκευών χρησιμοποιούμενων από εκπαιδευτικό ίδρυμα ή από ίδρυμα δημόσιου δανεισμού.

Τα ποσά που προβλέπει το σημείο 1° διπλασιάζονται για τα έγχρωμα αντίγραφα προστατευόμενων έγχρωμων έργων.

Άρθρο 9

Στον βαθμό που ο οφειλέτης συνεργάστηκε για την είσπραξη της αναλογικής αμοιβής από την εταιρεία διαχείρισης δικαιωμάτων, το ύψος της αμοιβής καθορίζεται σε:

- 1° [0,0201] ευρώ ανά αντίγραφο προστατευόμενου έργου,
- 2° [0,0151] ευρώ ανά αντίγραφο προστατευόμενου έργου που πραγματοποιείται μέσω συσκευών χρησιμοποιούμενων από εκπαιδευτικό ίδρυμα ή από ίδρυμα δημόσιου δανεισμού.

Τα ποσά που προβλέπει το σημείο 1° διπλασιάζονται για τα έγχρωμα αντίγραφα προστατευόμενων έγχρωμων έργων.»

9. Η συνεργασία που προβλέπουν τα άρθρα 8 και 9 ορίζεται στα άρθρα 10 έως 12 του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997. Το άρθρο 10 ορίζει τα εξής:

«Ο οφειλέτης συνεργάστηκε για την είσπραξη της αναλογικής αμοιβής οσάκις:

- 1° υπέβαλε τη δήλωσή του για την οικεία περίοδο στην εταιρεία διαχείρισης δικαιωμάτων συμφώνως προς τις διατάξεις του τμήματος 3,
- 2° κατέβαλε προσωρινώς στην εταιρεία διαχείρισης δικαιωμάτων κατά τον χρόνο της υποβολής της δηλώσεως σε αυτήν την αναλογική αμοιβή που αντιστοιχεί στον δηλωθέντα αριθμό αντιγράφων προστατευόμενων έργων πολλαπλασιαζόμενο επί το οικείο ποσό που προβλέπει το άρθρο 9, και
- 3° a) είτε υπολόγισε κατόπιν κοινής συμφωνίας με την εταιρεία διαχείρισης δικαιωμάτων, πριν από τη λήξη προθεσμίας 200 εργάσιμων ημερών από της λήψεως της δηλώσεως από την εταιρεία διαχείρισης δικαιωμάτων, τον αριθμό των αντιγράφων προστατευόμενων έργων που πραγματοποιήθηκαν κατά την εξεταζόμενη περίοδο,
b) είτε παρέσχε τις αναγκαίες πληροφορίες για την εκπόνηση της γνωμοδότησεως που προβλέπει το άρθρο 14, εφόσον η εταιρεία διαχείρισης δικαιωμάτων ζήτησε γνωμοδότηση συμφώνως προς το άρθρο αυτό.»

10. Το άρθρο 14 του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997 ορίζει ότι:

«1. Ελλείψει υπολογισμού με κοινή συμφωνία του αριθμού των αντιγράφων προστατευόμενων έργων που πραγματοποιήθηκαν κατά την εξεταζόμενη περίοδο, μεταξύ του οφειλέτη και της εταιρείας διαχείρισεως δικαιωμάτων, αυτή μπορεί να ζητήσει γνωμοδότηση σχετικά με τον εκτιμώμενο αριθμό αντιγράφων προστατευόμενων έργων που πραγματοποιήθηκαν κατά την εξεταζόμενη περίοδο.

Η εταιρεία διαχείρισεως δικαιωμάτων κοινοποιεί την αίτηση διενέργειας γνωμοδότησεως στον οφειλέτη εντός 220 εργασίμων ημερών από της ημερομηνίας της λήψεως από την εταιρεία διαχείρισεως δικαιωμάτων της δηλώσεως του οφειλέτη αυτού. Η γνωμοδότηση συντάσσεται από έναν ή πλείονες πραγματογνώμονες που διορίζονται:

- 1° είτε με κοινή συμφωνία από τον οφειλέτη και την εταιρεία διαχείρισεως δικαιωμάτων,
- 2° είτε από την εταιρεία διαχείρισεως δικαιωμάτων.

Η εταιρεία διαχείρισεως δεν μπορεί να διορίσει, κατ' εφαρμογήν του τρίτου εδαφίου, σημείο 2°, παρά μόνον έναν ή πλείονες πραγματογνώμονες εγκεκριμένους από τον Υπουργό.

Η γνωμοδότηση συντάσσεται από τον διορισθέντα πραγματογνώμονα ή τους διορισθέντες πραγματογνώμονες εντός προθεσμίας η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τρεις μήνες από της ημερομηνίας της λήψεως της αιτήσεως περί συντάξεως γνωμοδότησεως.

2. Οσάκις ο πραγματογνώμων ή οι πραγματογνώμονες διορίζονται με κοινή συμφωνία από τον οφειλέτη και την εταιρεία διαχείρισεως δικαιωμάτων, τα έξοδα της πραγματογνωμοσύνης κατανέμονται με κοινή συμφωνία μεταξύ των μερών. Οσάκις ο πραγματογνώμων ή οι πραγματογνώμονες διορίζονται αποκλειστικώς από την εταιρεία διαχείρισεως δικαιωμάτων συμφώνως προς την παράγραφο 1, τρίτο εδάφιο, σημείο 2°, η εταιρεία διαχείρισεως δικαιωμάτων μπορεί να ζητήσει την επιστροφή των εξόδων της πραγματογνωμοσύνης από τον οφειλέτη, εφόσον συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις που μνημονεύονται κατωτέρω:

- 1° - ο οφειλέτης δεν είχε προηγουμένως υποβάλει στην εταιρεία διαχείρισεως δικαιωμάτων τις πληροφορίες που αυτή είχε ζητήσει συμφώνως προς το άρθρο 22 ή,
 - ο οφειλέτης υπέβαλε στην εταιρεία διαχείρισεως δικαιωμάτων, κατόπιν αιτήσεως περί παροχής πληροφοριών συμφώνως προς το άρθρο 22, πληροφορίες προδήλως ανακριβείς ή ελλιπείς,
- 2° η εταιρεία διαχείρισεως δικαιωμάτων ενημέρωσε σαφώς τον οφειλέτη με την αίτηση περί παροχής πληροφοριών που προβλέπει το άρθρο 22, ότι θα μπορούσε στις περιπτώσεις που απαριθμεί το σημείο 1°, να ζητήσει την επιστροφή των εξόδων ανεξάρτητης πραγματογνωμοσύνης διενεργηθείσας με αίτηση της εταιρείας διαχείρισεως,
- 3° τα έξοδα πραγματογνωμοσύνης είναι αντικειμενικώς δικαιολογημένα,
- 4° τα έξοδα της πραγματογνωμοσύνης είναι εύλογα σε σχέση με τον όγκο των αντιγράφων προστατευόμενων έργων που η εταιρεία διαχείρισεως μπορούσε ευλόγως να υποθέσει ότι πραγματοποιήθηκαν.

[...]»

II – Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς που αποτελούν το αντικείμενο της κύριας δίκης

11. Η εταιρεία Hewlett-Packard Belgium⁷ εισάγει στο Βέλγιο συσκευές φωτοαναπαραγωγής τόσο για επαγγελματική όσο και για οικιακή χρήση και ιδίως «πολυλειτουργικές» συσκευές με βασική λειτουργία την εκτύπωση εγγράφων σε κυμαινόμενες ταχύτητες αναλόγως της ποιότητας της εκτυπώσεως οι οποίες μπορούν επίσης να σαρώνουν και να αντιγράφουν έγγραφα, καθώς και να λαμβάνουν και να αποστέλλουν τηλεομοιοτυπίες. Αυτοί οι πολυλειτουργικοί εκτυπωτές, που αποτελούν το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, πωλούνται σε τιμές που δεν υπερβαίνουν συνήθως τα 100 ευρώ.

12. Η Reprobel SCRL⁸ είναι η εταιρεία διαχείρισεως που έχει επιφορτιστεί με την είσπραξη και την κατανομή των ποσών που αντιστοιχούν στη δίκαιη αποζημίωση βάσει της εξαιρέσεως που αφορά τη φωτοαναπαραγωγή.

13. Στις 16 Αυγούστου 2004, η Reprobel απέστειλε στην HPB τηλεομοιοτυπία επισημαίνοντάς της ότι η πώληση πολυλειτουργικών εκτυπωτών συνεπαγόταν, κατ' αρχήν, την καταβολή ποσού ύψους 49,20 ευρώ ανά συσκευή.

14. Δεδομένου ότι οι συναντήσεις που διοργανώθηκαν και τα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που ανταλλάγησαν με τη Reprobel δεν κατέστη δυνατό να καταλήξουν σε συμφωνία σχετικά με τις τιμές που οφείλονταν για αυτούς τους πολυλειτουργικούς εκτυπωτές, η HPB κάλεσε τη Reprobel, με δικόγραφο της 8ης Μαρτίου 2010, να παραστεί ενώπιον του tribunal de première instance de Bruxelles. Η HPB ζητούσε από το εν λόγω δικαστήριο, αφενός, να αποφανθεί ότι ουδεμία αμοιβή οφειλόταν για τις συσκευές που είχε πωλήσει και, επικουρικώς, ότι οι αμοιβές που αυτή είχε καταβάλει ανταποκρίνονταν στις δίκαιες αποζημιώσεις οι οποίες οφείλονταν κατ' εφαρμογήν της βελγικής νομοθεσίας ερμηνευόμενης υπό το φως της οδηγίας 2001/29. Αφετέρου, ζητούσε να υποχρεωθεί η Reprobel να πραγματοποιήσει εντός του έτους, επί ποινή προστίμου 10 εκατομμυρίων ευρώ, μελέτη, συμφώνως προς το άρθρο 26 του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997, με αντικείμενο, μεταξύ άλλων, τον αριθμό των επίμαχων συσκευών και την πραγματική τους χρήση ως μέσων αντιγραφής προστατευόμενων έργων και τη σύγκριση αυτής της πραγματικής χρήσεως προς τις πραγματικές χρήσεις οποιασδήποτε άλλης συσκευής αναπαραγωγής προστατευόμενων έργων.

III – Τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

15. Υπό τις περιστάσεις αυτές, με απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2013, η οποία πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 8 Νοεμβρίου 2013, το cour d'appel de Bruxelles αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως με τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1) Πρέπει ο όρος “δίκαιη αποζημίωση” που χρησιμοποιείται στα άρθρα 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', και 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 να ερμηνεύεται κατά τρόπο διαφορετικό ανάλογα με το εάν η πραγματοποιούμενη αναπαραγωγή σε χαρτί ή ανάλογο υλικό φορέα, με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα, γίνεται από οποιονδήποτε χρήστη ή από φυσικό πρόσωπο για ιδιωτική χρήση και σκοπούς που δεν είναι άμεσα ή έμμεσα εμπορικοί; Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ποια είναι τα κριτήρια επί των οποίων πρέπει να στηρίζεται αυτή η διαφορετική ερμηνεία;

7 — Στο εξής: HPB.

8 — Στο εξής: Reprobel.

- 2) Πρέπει τα άρθρα 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', και 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι παρέχουν τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να καθορίζουν τη δίκαιη αποζημίωση για τους δικαιούχους υπό τη μορφή:
- κατ' αποκοπήν αμοιβής καταβαλλομένης από τον κατασκευαστή, τον εισαγωγέα ή τον ενδοκοινοτικό αγοραστή συσκευών οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα της αντιγραφής προστατευόμενων έργων κατά τη θέση τους σε κυκλοφορία στο εθνικό έδαφος, το ύψος της οποίας υπολογίζεται αποκλειστικά ανάλογα με την ταχύτητα με την οποία το αντιγραφικό μηχάνημα μπορεί να πραγματοποιήσει έναν ορισμένο αριθμό αντιγράφων το λεπτό, άνευ ουδεμίας άλλης σχέσεως με τη ζημία που ενδεχομένως έχουν υποστεί οι δικαιούχοι, και,
 - αναλογικής αμοιβής, καθοριζομένης αποκλειστικά από μία ενιαία τιμή πολλαπλασιαζόμενη επί τον αριθμό των πραγματοποιηθέντων αντιγράφων, η οποία ποικίλλει ανάλογα με το εάν ο οφειλέτης συνεργάστηκε ή όχι για την είσπραξη της αμοιβής αυτής, και η οποία βαρύνει τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που προβαίνουν σε αντίγραφα έργων ή, ενδεχομένως, απαλλασσομένων των προσώπων αυτών, τα πρόσωπα που θέτουν στη διάθεση τρίτων, έναντι αμοιβής ή δωρεάν, συσκευή αναπαραγωγής;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα αυτό, ποια είναι τα δόκιμα και συνεκτικά κριτήρια τα οποία μπορούν να εφαρμόζουν τα κράτη μέλη προκειμένου, συμφώνως προς το δίκαιο της Ένωσης, η αποζημίωση να μπορεί να θεωρηθεί ως δίκαιη και να επιτυγχάνεται η δέουσα ισορροπία μεταξύ των εμπλεκόμενων προσώπων;

- 3) Πρέπει τα άρθρα 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', και 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι επιτρέπουν στα κράτη μέλη να αποδίδουν το ήμισυ της ανήκουσας στους δικαιούχους δίκαιης αποζημιώσεως στους εκδότες των έργων των δημιουργών, χωρίς να υπέχουν οι εκδότες οποιαδήποτε υποχρέωση να αποδώσουν, έστω και εμμέσως, στους δημιουργούς ένα μέρος της αποζημιώσεως που αυτοί στερούνται;
- 4) Πρέπει τα άρθρα 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', και 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι παρέχουν στα κράτη μέλη την εξουσία να θεσπίσουν ένα σύστημα που δεν εισάγει διαφοροποιήσεις κατά την είσπραξη της δίκαιης αποζημιώσεως που οφείλεται στους δικαιούχους, υπό τη μορφή ενός κατ' αποκοπήν ποσού ή ενός ποσού ανά παραγόμενο αντίγραφο, το οποίο να καλύπτει εμμέσως πλην σαφώς και κατά ένα μέρος, την αντιγραφή παρτιτούρων μουσικής και απομιμητικών αναπαραγωγών;»

16. Με μη οριστική απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2014, το *cour d'appel de Bruxelles* ενημέρωσε το Δικαστήριο ότι επέτρεψε την εκούσια παρέμβαση της εταιρείας *Epson Europe BV*⁹ στη διαφορά που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο ανακοίνωσε, συμφώνως προς το άρθρο 97, παράγραφος 2, του Κανονισμού του Διαδικασίας, στην *Epson* τα έγγραφα της διαδικασίας που είχαν ήδη επιδοθεί στους ενδιαφερομένους κατά την έννοια του άρθρου 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

17. Η *HPB*, η *Epson* και η *Reprobel*, διάδικοι στην κύρια δίκη, καθώς και η Βελγική, η Ιρλανδική¹⁰, η Αυστριακή, η Πολωνική, η Πορτογαλική και η Φινλανδική Κυβέρνηση¹¹, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις. Οι *HPB*, *Epson* και *Reprobel*, η Βελγική και η Τσεχική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή ανέπτυξαν τις παρατηρήσεις τους και προφορικά κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 29 Ιανουαρίου 2015.

9 — Στο εξής: *Epson*.

10 — Εντούτοις, η Ιρλανδία προτείνει απαντήσεις μόνο στο πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

11 — Εντούτοις, η Φινλανδική Κυβέρνηση προτείνει απαντήσεις μόνο στο τρίτο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα.

IV – Επί της εννοίας της «δίκαιης αποζημίωσης» των άρθρων 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', και 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 (πρώτο ερώτημα)

18. Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο εάν η έννοια της «δίκαιης αποζημίωσης», που χρησιμοποιείται στα στοιχεία α' και β' του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/29, πρέπει να ερμηνεύεται με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με το εάν η πράξη της «αναπαραγωγή[ς] σε χαρτί ή ανάλογο υλικό φορέα, με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα» πραγματοποιείται από «οποιοδήποτε χρήστη» ή «από φυσικό πρόσωπο για ιδιωτική χρήση και για μη άμεσους ή έμμεσους εμπορικούς σκοπούς».

19. Πρέπει να τονιστεί ότι αυτό το πρώτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου είναι κάπως ασαφές, όπως φαίνεται από τις εκ διαμέτρου αντίθετες γραπτές παρατηρήσεις που προκάλεσε, τόσο ως προς τα συμπεράσματα όσο και ως προς την αιτιολογία τους. Έτσι, θα μπορούσε να θεωρηθεί, από μια πρώτη επιπόλαιη ανάγνωση, ότι το αιτούν δικαστήριο φαίνεται να υπονοεί ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 όχι μόνο θα μπορούσε, αλλά μάλιστα ότι θα έπρεπε να ερμηνεύεται λαμβανομένης υπόψη της ιδιότητας του προσώπου που πραγματοποιεί τη φωτοαναπαραγωγή προστατευόμενου έργου και του σκοπού για τον οποίον αυτή πραγματοποιείται, ήτοι λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής. Επομένως, η ανάλυσή μου πρέπει να αρχίσει από την εύρεση του ακριβούς νοήματος και του περιεχομένου της εν λόγω διατάξεως υπό το πρίσμα της διαφοράς που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης, αφού πρώτα εκθέσω τις διευκρινίσεις που παρέσχε το ίδιο το αιτούν δικαστήριο.

A — Επί της εννοίας και του περιεχομένου του πρώτου ερωτήματος

1. Διευκρινίσεις του αιτούντος δικαστηρίου

20. Το αιτούν δικαστήριο διαλαμβάνει ότι το Δικαστήριο δεν έχει μέχρι τούδε εξετάσει την έννοια της δίκαιης αποζημίωσης παρά μόνο στο πλαίσιο της ερμηνείας του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29.

21. Πάντως, η Reprobel υποστήριξε ενώπιόν του, αφενός, ότι κρίσιμο στο πλαίσιο της κύριας δίκης είναι μόνον το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 και, αφετέρου, ότι έπρεπε να γίνει διάκριση μεταξύ της εξαιρέσεως που αφορά τη φωτοαναπαραγωγή, την οποία προβλέπει αυτή η τελευταία διάταξη, και της εξαιρέσεως περί ιδιωτικής αντιγραφής, την οποία προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής. Αντιθέτως, η HPB υποστήριξε ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, στον βαθμό που αφορά την αναπαραγωγή επί οποιουδήποτε φορέα, εφαρμόζεται και επί της φωτοαναπαραγωγής που πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο για ιδιωτική χρήση.

22. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει, υπό το πρίσμα αυτό, ότι άπαξ οι πολυλειτουργικοί εκτυπωτές χρησιμοποιούνται και από φυσικά πρόσωπα για ιδιωτική χρήση, τίθεται το ερώτημα εάν η έννοια της δίκαιης αποζημίωσης, η οποία πρέπει να αποτελεί συνάρτηση της ζημίας που υπέστησαν οι δικαιούχοι, πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο πανομοιότυπο είτε η αναπαραγωγή πραγματοποιείται για ιδιωτική χρήση είτε για οποιαδήποτε άλλη χρήση.

2. Ανάλυση του πρώτου ερωτήματος

23. Όλη η δυσκολία του πρώτου ερωτήματος που θέτει το αιτούν δικαστήριο έγκειται στο γεγονός ότι, όπως είναι διατυπωμένο, φαίνεται να υπονοεί ότι οι «παράμετροι» της δίκαιης αποζημίωσης λόγω ιδιωτικής αντιγραφής, τις οποίες καθορίζει το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, μπορούν κατά κάποιο τρόπο να σωρεύονται με αυτές της δίκαιης αποζημίωσης λόγω φωτοαναπαραγωγής, τις οποίες καθορίζει το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας.

24. Ωστόσο, φρονώ ότι δεν είναι αυτή η έννοια που πρέπει να προσδοθεί σε αυτό το πρώτο ερώτημα.

25. Πρέπει να τονιστεί, κατ' αρχάς, ότι το αιτούν δικαστήριο, όπως προκύπτει από την ίδια τη διατύπωση του ερωτήματός του, κινείται αποκλειστικώς στο πεδίο του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, στον βαθμό που το ερώτημα αυτό αφορά ρητώς και αποκλειστικώς την «αναπαραγωγή σε χαρτί ή ανάλογο υλικό φορέα, με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα» και όχι, ευρύτερα, την αναπαραγωγή που πραγματοποιείται π.χ. μέσω ενός πολυλειτουργικού εκτυπωτή.

26. Συνεπώς, το πρώτο ερώτημά του δεν εκκινεί από την αρχή ότι η χρήση πολυλειτουργικών εκτυπωτών μπορεί να εμπίπτει τόσο στην εξαίρεση για τη φωτοαναπαραγωγή του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 όσο και στην εξαίρεση για την ιδιωτική αντιγραφή του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής¹².

27. Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι μπορεί, εν γένει, να θεωρηθεί ότι η χρήση πολυλειτουργικών εκτυπωτών για την αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων μπορεί να εμπίπτει ταυτοχρόνως και στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 και σε αυτό της εξαιρέσεως για την ιδιωτική αντιγραφή κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής.

28. Πέραν της πρώτης λειτουργίας τους που συνίσταται στην εκτύπωση επί χάρτου εγγράφων από τερματικό συνδεδεμένο με ή άνευ καλωδίου (π.χ. υπολογιστής, ταμπλέτα, έξυπνο τηλέφωνο ή φωτογραφική μηχανή) ή επί υποθέματος εγγραφής (π.χ. εξωτερικός σκληρός δίσκος ή κάρτα μνήμης), οι εκτυπωτές αυτοί παρέχουν πράγματι τη δυνατότητα όχι μόνο φωτοτυπώσεως ή φωτοαναπαραγωγής των έργων επί χάρτου, λειτουργία που εμπίπτει στην εξαίρεση για τη φωτοαναπαραγωγή του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, αλλά επίσης παρέχουν τη δυνατότητα σαρώσεως ή ψηφιοποίησεως αυτών των ιδίων έργων και αποθηκεύσεως του φακέλου που προκύπτει σε ηλεκτρονικό φορέα¹³, λειτουργία που εμπίπτει στην εξαίρεση για την ιδιωτική αντιγραφή του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής¹⁴.

29. Εντούτοις, από τη δικογραφία συνάγεται ότι, προκειμένου να παρασχεθεί μια χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, δεν είναι αναγκαίο να καθοριστεί εάν η χρήση πολυλειτουργικών εκτυπωτών εμπίπτει μόνο στην εξαίρεση για τη φωτοαναπαραγωγή του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 ή εάν εμπίπτει επίσης και ταυτοχρόνως, λαμβανομένων ακριβώς υπόψη των πολλαπλών λειτουργιών τους, στην εξαίρεση για την ιδιωτική αντιγραφή του άρθρου 5,

12 — Περίπτωση που εξέτασε η γενική εισαγγελέας E. Sharpston στις προτάσεις της επί της υποθέσεως VG Wort κ.λπ. (C-457/11 έως C-460/11, EU:C:2013:34, σημείο 40).

13 — Συναφώς, πρέπει βεβαίως να γίνει διάκριση μεταξύ, αφενός, της αναπαραγωγής προστατευόμενων έργων που διαδίδονται υπό ψηφιακή μορφή (ηλεκτρονικά βιβλία ή άλλα έργα διανεμόμενα μέσω CD, DVD ή μέσω διαδικτύου) και, αφετέρου, της αναπαραγωγής προστατευόμενων έργων που διαδίδονται σε αναλογική μορφή (βιβλία, έντυπος τύπος), διευκρινιζομένου ότι το αντιγραφέν ψηφιακό έργο όπως και το ψηφιοποιημένο αναλογικό έργο είναι νόμιμα μόνο στον βαθμό που δόθηκε άδεια από τον δικαιούχο ή στον βαθμό που εμπίπτουν σε κάποια από τις εξαιρέσεις που προβλέπει η οδηγία 2001/29.

14 — Βλ., επί του ζητήματος αυτού, κατωτέρω τα σημεία 42 έως 45 των παρουσών προτάσεων.

παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής ούτε, ως εκ τούτου, να προσδιοριστούν τα αντίστοιχα πεδία εφαρμογής αυτών των δύο διατάξεων σε σχέση προς τους εκτυπωτές αυτούς ούτε, ευρύτερα, προς οποιονδήποτε υβριδικό εξοπλισμό ή συσκευή αναπαραγωγής που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τις αναλογικές και ψηφιακές αναπαραγωγές προστατευόμενων έργων.

30. Πράγματι, πρέπει να τονιστεί ότι η Βελγική Κυβέρνηση και η Reprobel υποστήριξαν, αφενός, ότι οι διατάξεις του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 μεταφέρθηκαν στο εσωτερικό δίκαιο με το άρθρο 22, παράγραφος 1, σημείο 4°, του LDA και ότι αυτές του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής μεταφέρθηκαν με το άρθρο 22, παράγραφος 1, σημείο 5°, του LDA. Αφετέρου, φρονούν ότι στην υπόθεση που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης πρέπει να εφαρμοστούν αυτές οι διατάξεις του άρθρου 22, παράγραφος 1, σημείο 4°, του LDA και όχι αυτές του άρθρου 22, παράγραφος 1, σημείο 5°, του LDA.

31. Συναφώς, μπορεί να διαπιστωθεί ότι, στην αρχική διατύπωση του κατά την ημερομηνία της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, το άρθρο 22, παράγραφος 1, σημείο 5°, του LDA πράγματι δεν αφορούσε παρά μόνον «τις αναπαραγωγές ηχητικών και οπτικοακουστικών έργων που πραγματοποιούνται εντός του οικογενειακού κύκλου και μόνον». Επομένως, μπορεί να συναχθεί εντεύθεν ότι η εξαίρεση για την ιδιωτική αντιγραφή δεν έχει εφαρμογή, τουλάχιστον πριν από τη μεταρρύθμιση της 31ης Δεκεμβρίου 2012 που ετέθη σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2013, επί της χρήσεως πολυλειτουργικών εκτυπωτών, αλλά ούτε και επί της ψηφιοποίησεως προστατευόμενων έργων μέσω σαρωτή¹⁵. Εντούτοις, πρόκειται για ζήτημα σε σχέση με το οποίο μόνον το αιτούν δικαστήριο μπορεί να καταλήξει σε συμπέρασμα, δεδομένου ότι το Δικαστήριο δεν είναι, κατά πάγια νομολογία, αρμόδιο να ερμηνεύει το εθνικό δίκαιο.

32. Εντούτοις, το ερώτημα που απασχολεί το αιτούν δικαστήριο υπό το πρίσμα αυτό είναι, κατά την άποψή μου, εάν, και ενδεχομένως σε ποιον βαθμό, η δίκαιη αποζημίωση κατ' εφαρμογήν της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, η οποία πρέπει να καταβάλλεται κατά κανόνα, πλην εξαιρέσεων, οσάκις γίνεται χρήση πολυλειτουργικών εκτυπωτών για τη φωτοαναπαραγωγή προστατευόμενων έργων, μπορεί να «διαφοροποιείται» ανάλογα με το αν η χρήση αυτή πραγματοποιείται από οποιονδήποτε χρήστη ή «από φυσικό πρόσωπο για ιδιωτική χρήση και για μη άμεσους ή έμμεσους εμπορικούς σκοπούς» κατά τη διατύπωση που χρησιμοποιεί το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής.

33. Επομένως, αυτό για το οποίο διερωτάται το αιτούν δικαστήριο δεν είναι εάν είναι δυνατό να εφαρμοστούν οι παράμετροι που καθορίζει το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, αλλά ακριβέστερα και ορθότερα εάν η εν λόγω οδηγία παρέχει τη δυνατότητα ή, ενδεχομένως, επιβάλλει, στον βαθμό που η δίκαιη αποζημίωση πρέπει να καθορίζεται αναλόγως της ζημίας που υπέστησαν οι δικαιούχοι λόγω της πραγματοποιηθείσας αναπαραγωγής, τη διαφοροποίηση της εισπραττόμενης λόγω της φωτοαναπαραγωγής δίκαιης αποζημίσεως επί της χρήσεως πολυλειτουργικών εκτυπωτών, αναλόγως με το εάν στην αναπαραγωγή προέβη φυσικό πρόσωπο και για ιδιωτικούς σκοπούς ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο για άλλους σκοπούς.

34. Επομένως, το Δικαστήριο καλείται εν τέλει να αποφανθεί μόνο σε σχέση με το εάν, και, ενδεχομένως, σε ποιον βαθμό, η οδηγία 2001/29 παρέχει τη δυνατότητα ή επιβάλλει στα κράτη μέλη τα οποία, αφού αποφάσισαν να εφαρμόσουν την εξαίρεση για τη φωτοαναπαραγωγή του άρθρου της 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', και, όπως, εν προκειμένω, προέβλεψαν την είσπραξη κατ' αποκοπήν και αναλογικής αμοιβής επί της χρήσεως πολυλειτουργικών εκτυπωτών με σκοπό τη χρηματοδότηση της δίκαιης αποζημίσεως που προβλέπει η διάταξη αυτή, να λαμβάνουν σε κάθε περίπτωση υπόψη το γεγονός ότι οι εκτυπωτές αυτοί χρησιμοποιούνται από φυσικά πρόσωπα για ιδιωτική ή μη χρήση.

15 — Εντούτοις, από την έκθεση προς τον Βασιλέα που προηγήθηκε του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997 προκύπτει ότι η δυνατότητα αυτή είχε ήδη ληφθεί υπόψη.

B — Επί της υπάρξεως υποχρέωσης εισπράξεως διαφοροποιημένης δίκαιης αμοιβής αναλόγως των χρήσεων των πολυλειτουργικών εκτυπωτών

35. Κατ' αρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, συμφώνως προς το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/29, τα κράτη μέλη έχουν απλώς την ευχέρεια, αλλά όχι την υποχρέωση, να εφαρμόζουν στο εθνικό τους δίκαιο τις εξαιρέσεις από ή τους περιορισμούς επί του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής των προστατευόμενων από το προβλεπόμενο στο άρθρο της 2 δικαίωμα του δημιουργού έργων, τους οποίους απαριθμούν τα άρθρα της 5, παράγραφοι 2 και 3, εκ των οποίων η εξαίρεση που αφορά τη φωτοαναπαραγωγή προβλέπεται στο άρθρο της 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', η δε εξαίρεση για την ιδιωτική αντιγραφή στο άρθρο της 5, παράγραφος 2, στοιχείο β'.

36. Εντούτοις, οσάκις αυτά τα ίδια κράτη μέλη αποφασίζουν να εισαγάγουν την εξαίρεση για τη φωτοαναπαραγωγή ή την εξαίρεση που αφορά την ιδιωτική αντιγραφή, υποχρεούνται να προβλέψουν, κατ' εφαρμογήν των στοιχείων α' και β' του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/29, την καταβολή δίκαιης αποζημιώσεως υπέρ των δικαιούχων του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής¹⁶.

37. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η έννοια της δίκαιης αποζημιώσεως, κοινό αναγκαίο στοιχείο τόσο της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή όσο και της εξαιρέσεως για την ιδιωτική αντιγραφή, αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης η οποία πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο ομοιόμορφο σε όλα τα κράτη μέλη¹⁷. Τούτο συνεπάγεται μεταξύ άλλων ότι, οσάκις τα κράτη μέλη αποφασίζουν να εισαγάγουν την εξαίρεση για τη φωτοαναπαραγωγή ή την εξαίρεση για την ιδιωτική αντιγραφή, δεν είναι πλέον ελεύθερα να διευκρινίσουν τις παραμέτρους της δίκαιης αποζημιώσεως, στοιχείο που είναι ουσιώδες, κατά τρόπο μη έχοντα λογική συνέπεια και μη εναρμονισμένο¹⁸.

38. Εντούτοις, το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι, εφόσον η οδηγία 2001/29 δεν ρύθμιζε ρητώς το ζήτημα, τα κράτη μέλη διέθεταν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως προκειμένου να προσδιορίσουν, στο πλαίσιο του σεβασμού της αρχής της απαγορεύσεως των δυσμενών διακρίσεων, τα διάφορα στοιχεία του συστήματος καταβολής δίκαιης αποζημιώσεως τα οποία πρέπει στην περίπτωση αυτή να προβλέψουν, ιδίως προκειμένου να προσδιορίσουν τα πρόσωπα που καλούνται να καταβάλουν την αποζημίωση αυτή, καθώς και τη μορφή, τη διαδικασία καταβολής και το ύψος της¹⁹.

39. Εντούτοις, όπως το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει, η δίκαιη αποζημίωση πρέπει οπωσδήποτε να υπολογίζεται επί τη βάσει της ζημίας, πιθανής²⁰ ή πραγματικής, που προκαλείται στους κατόχους του δικαιώματος του δημιουργού με την εισαγωγή της εξαιρέσεως από το οικείο αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής²¹.

40. Υπό το φως αυτών των θεμελιωδών προσανατολισμών πρέπει να απαντηθεί το πρώτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου.

41. Εν προκειμένω, πρέπει κατ' αρχάς να παρατηρηθεί ότι τα όρια της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή και της εξαιρέσεως για την ιδιωτική αντιγραφή προσδιορίζονται αντιστοίχως από τα στοιχεία α' και β' του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/29, βάσει πολύ διαφορετικών κριτηρίων²². Η εξαίρεση για τη φωτοαναπαραγωγή «ορίζεται» αναλόγως του μέσου αναπαραγωγής

16 — Βλ., εσχάτως, απόφαση *Corydan Båndkopi* (C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψη 19) και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

17 — Βλ. απόφαση *Padawan* (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 33).

18 — Βλ. αποφάσεις *Padawan* (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 36), καθώς και *ACI Adam κ.λπ.* (C-435/12, EU:C:2014:254, σκέψη 49).

19 — Βλ., εσχάτως, απόφαση *Corydan Båndkopi* (C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψεις 19, 20, 30 έως 41, 57 και 59) και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

20 — Βλ., ιδίως, αιτιολογική σκέψη 35της οδηγίας 2001/29, καθώς και απόφαση *Padawan* (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 39).

21 — Αποφάσεις *Padawan* (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 42), *Amazon.com International Sales κ.λπ.* (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψη 47), *ACI Adam κ.λπ.* (C-435/12, EU:C:2014:254, σκέψη 55), καθώς και *Corydan Båndkopi* (C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψη 21).

22 — Όπως έχει ήδη επισημάνει η γενική εισαγγελέας E. Sharpston με τις προτάσεις της επί της υπόθεσεως *VG Wort κ.λπ.* (C-457/11 έως C-460/11, EU:C:2013:34, σημείο 39).

(«σε χαρτί ή ανάλογο υλικό φορέα») και των χρησιμοποιούμενων μέσων αναπαραγωγής («οποιοδήποτε είδους φωτογραφική τεχνική ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα»), ενώ η εξαίρεση για την ιδιωτική αντιγραφή αναλόγως του μέσου αναπαραγωγής («σε οποιοδήποτε μέσο»), αλλά κυρίως βάσει της ταυτότητας του προσώπου που προβαίνει στην αναπαραγωγή («φυσικό πρόσωπο») και του επιδιωκόμενου με την αναπαραγωγή σκοπού («για ιδιωτική χρήση και για μη άμεσους ή έμμεσους εμπορικούς σκοπούς»).

42. Οι διευκρινίσεις αυτές δεν αποτελούν στην πραγματικότητα κριτήρια ορισμού των δύο εξαιρέσεων, αλλά μάλλον στοιχεία τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα οριοθέτησεως του αντίστοιχου πεδίου τους και, ως εκ τούτου, καθορισμού, σε ορισμένο βαθμό, του υποκειμενικού και του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής τους, αλλά βάσει πολύ διαφορετικών όρων και διαδικασιών.

43. Το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, το οποίο δεν είναι κρίσιμο για τη διαφορά που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης, ορίζει έτσι κατά τα ουσιώδη στοιχεία του, περιορίζοντάς το διτώς, το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής της εξαιρέσεως για την ιδιωτική αντιγραφή. Τα φυσικά πρόσωπα είναι τα μόνα στα οποία επιτρέπεται η αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων με σκοπό την ιδιωτική αντιγραφή, και τούτο μόνο για την ιδιωτική χρήση τους και για μη άμεσους ή έμμεσους εμπορικούς σκοπούς. Συνεπώς, η δίκαιη αποζημίωση που πρέπει, για τον λόγο αυτόν και πλην εξαιρέσεων, να καταβάλλεται για κάθε αναπαραγωγή προστατευόμενου έργου μπορεί να εισπράττεται μόνον από αυτούς τους τελευταίους. Αντιθέτως, η διάταξη αυτή δεν περιορίζει, ρητώς τουλάχιστον, το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της εξαιρέσεως για την ιδιωτική αντιγραφή. Περιορίζεται να διευκρινίσει, συναφώς, ότι εφαρμόζεται ανεξαρτήτως του χρησιμοποιούμενου μέσου αναπαραγωγής. Στην πραγματικότητα, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 είναι αυτό που περιορίζει το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της εξαιρέσεως για την ιδιωτική αντιγραφή αποκλειστικά στις ψηφιακές αναπαραγωγές.

44. Το δε άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, το οποίο είναι το μόνο κρίσιμο στη διαφορά που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης, ορίζει, κατά τα ουσιώδη, περιορίζοντάς το τριχώς, το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή και, ως εκ τούτου και κατά τρόπο αρνητικό, της εξαιρέσεως για την ιδιωτική αντιγραφή. Μόνον οι αναπαραγωγές επί χάρτου ή επί ανάλογου υλικού φορέα που πραγματοποιούνται με οποιοδήποτε είδους φωτογραφική τεχνική ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα, εκτός από τις παρτιτούρες μουσικής, εμπίπτουν στην εξαίρεση για τη φωτοαναπαραγωγή.

45. Όπως έχει επισημάνει το Δικαστήριο, το ίδιο το γράμμα του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 διακρίνει έτσι μεταξύ του υποθέματος επί του οποίου γίνεται η αναπαραγωγή, το οποίο μπορεί να είναι χαρτί ή άλλο ανάλογο υλικό, και της μεθόδου που χρησιμοποιείται για την αναπαραγωγή αυτή, η οποία μπορεί να είναι οποιαδήποτε φωτογραφική τεχνική ή οποιαδήποτε άλλη μέθοδος που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα²³.

46. Το μέσο επί του οποίου γίνεται η αναπαραγωγή πρέπει να είναι το χαρτί, το οποίο ρητώς αναφέρεται, ή οποιοδήποτε «άλλο υπόθεμα που πρέπει να έχει ανάλογες ιδιότητες, δηλαδή ιδιότητες συγκρίσιμες και ισοδύναμες με εκείνες του χαρτιού»²⁴, πράγμα που αποκλείει όλα τα μη αναλογικά υποθέματα αναπαραγωγής και, επομένως, μεταξύ άλλων, τα ψηφιακά υποθέματα²⁵.

23 — Βλ. απόφαση VG Wort κ.λπ. (C-457/11 έως C-460/11, EU:C:2013:426, σκέψη 64).

24 — Όπ.π., σκέψη 65.

25 — Όπ.π., σκέψη 67.

47. Ο τρόπος αναπαραγωγής επί χάρτου ή επί άλλου ανάλογου υποθέματος περιλαμβάνει όχι μόνον τη φωτογραφική τεχνική, αλλά επίσης «οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα», ήτοι κάθε άλλον τρόπο που παρέχει τη δυνατότητα επιτεύξεως αποτελέσματος παρόμοιου με εκείνο της φωτογραφικής τεχνικής, ήτοι την αναλογική αναπαράσταση ενός έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου²⁶. Το Δικαστήριο διευκρίνισε έτσι ότι η εξαίρεση για τη φωτοαναπαραγωγή δεν βασίζεται στην τεχνική που χρησιμοποιείται, αλλά στο αποτέλεσμα που επιτυγχάνεται²⁷.

48. Έτσι, από τη νομολογία του Δικαστηρίου μπορεί να συναχθεί ότι η λειτουργία της φωτοτυπήσεως των πολυλειτουργικών εκτυπωτών, η οποία παρέχει τη δυνατότητα αναπαραγωγής προστατευόμενων έργων σε χαρτί, εμπίπτει στην εξαίρεση για τη φωτοαναπαραγωγή του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, ενώ η λειτουργία τους της σαρώσεως, που παρέχει τη δυνατότητα αναπαραγωγής προστατευόμενων έργων σε ηλεκτρονικό υπόθεμα, ήτοι ψηφιοποιήσεως έργων δημοσιευθέντων σε χαρτί, θα μπορούσε να εμπίπτει στην εξαίρεση για την ιδιωτική αντιγραφή του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής. Εντούτοις, και όπως έχω ήδη επισημάνει²⁸, αυτή η διάσταση της προβληματικής δεν τίγεται από τα προδικαστικά ερωτήματα που ετέθησαν στο Δικαστήριο, δεδομένου ότι ο εθνικός νομοθέτης δεν προέβλεψε μια τέτοια περίπτωση, τουλάχιστον πριν από τη μεταρρύθμιση της 31ης Δεκεμβρίου 2012 που ετέθη σε ισχύ από 1ης Δεκεμβρίου 2013, ήτοι μετά την υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως ενώπιον του Δικαστηρίου.

49. Αντιθέτως, το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 δεν περιέχει κανέναν περιορισμό όσον αφορά την ιδιότητα του προσώπου που πραγματοποιεί την αναπαραγωγή ή τον σκοπό για τον οποίον πραγματοποιείται αυτή η αναπαραγωγή. Ως εκ τούτου, η δίκαιη αποζημίωση η οποία πρέπει, πλην εξαιρέσεων, να καταβάλλεται για κάθε αναπαραγωγή προστατευόμενου έργου βάσει της εξαίρεσεως για τη φωτοαναπαραγωγή, πρέπει κατ' αρχήν να εισπράττεται από κάθε πρόσωπο που πραγματοποιεί μια τέτοια αναπαραγωγή²⁹.

50. Αυτό που προκύπτει από την προηγηθείσα ανάλυση είναι ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 δεν επιτάσσει ρητώς —αυτό είναι το υποβληθέν στο Δικαστήριο ερώτημα— ούτε απαγορεύει τύποις στα κράτη μέλη, τα οποία επέλεξαν να εφαρμόσουν την εξαίρεση για τη φωτοαναπαραγωγή, να διαφοροποιούν την εισπραττόμενη δίκαιη αποζημίωση που οφείλεται για τη χρήση πολυλειτουργικών εκτυπωτών με σκοπό την αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων αναλόγως του σκοπού για τον οποίον πραγματοποιείται η αναπαραγωγή και της ιδιότητας του προσώπου που πραγματοποιεί αυτήν την αναπαραγωγή.

51. Πρέπει, ιδίως, να τονιστεί ότι δεν μπορεί να δοθεί στο πρώτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου η λακωνική απάντηση ότι μια τέτοια διαφοροποίηση αποκλείεται εκ του λόγου ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, εν αντιθέσει προς το άρθρο της 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', δεν διακρίνει ανάλογα με την ιδιότητα του προσώπου που πραγματοποιεί την αναπαραγωγή και του σκοπού για τον οποίον αυτή πραγματοποιείται, κατ' εφαρμογήν, εν τελευταία αναλύσει, του νομικού αποφθέγματος ότι δεν πρέπει να γίνονται διακρίσεις στις περιπτώσεις που ο νόμος δεν διακρίνει (*Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*).

26 — Όπ.π., σκέψη 68.

27 — Όπ.π., σκέψη 69.

28 — Βλ. σημεία 29 έως 31 των παρουσών προτάσεων.

29 — Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι έτσι μάλλον έχουν τα πράγματα στην υπόθεση που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης, όπως προκύπτει από τις διευκρινίσεις της Βελγικής Κυβερνήσεως.

52. Το πρώτο συμπέρασμα στο οποίο με οδηγεί η παρούσα ανάλυση είναι ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν την υποχρέωση να προβλέψουν ένα σύστημα εισπράξεως τέλους, προκειμένου να χρηματοδοτούν τη δίκαιη αποζημίωση βάσει της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, επί των πολυλειτουργικών εκτυπωτών και/ή επί της χρήσεώς τους, το οποίο να διαφοροποιείται αναλόγως της ιδιότητας του προσώπου που τους χρησιμοποιεί και/ή του σκοπού για τον οποίον χρησιμοποιούνται.

53. Το δεύτερο συμπέρασμα που πρέπει να εξαχθεί είναι ότι, εντούτοις, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέψουν ένα τέτοιο διαφοροποιημένο σύστημα, υπό την προϋπόθεση όμως ότι η εν λόγω αμοιβή εξακολουθεί να αποτελεί συνάρτηση της ζημίας την οποία υπέστησαν οι δικαιούχοι λόγω της προβλέψεως αυτής της εξαιρέσεως, πράγμα το οποίο συνεπάγεται ότι μια τέτοια διαφοροποίηση στηρίζεται σε αντικειμενικά, διαφανή και μη εισάγοντα δυσμενείς διακρίσεις κριτήρια³⁰, όπως προκύπτει πιο συγκεκριμένα από την εξέταση του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος του αιτούντος δικαστηρίου στην οποία προβαίνω κατωτέρω.

54. Ως εκ τούτου, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο ερώτημα ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν επιβάλλει, αλλά ότι παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να εφαρμόσουν ένα σύστημα εισπράξεως τέλους, προοριζόμενο να χρηματοδοτεί τη δίκαιη αποζημίωση βάσει της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή που προβλέπει η διάταξη αυτή, επί των πολυλειτουργικών εκτυπωτών και/ή επί της χρήσεώς τους, το οποίο να διαφοροποιείται αναλόγως της ιδιότητας του προσώπου που τους χρησιμοποιεί και/ή του σκοπού για τον οποίον χρησιμοποιούνται, υπό την προϋπόθεση, αφενός, ότι η αμοιβή αυτή εξακολουθεί να αποτελεί συνάρτηση της ζημίας που υφίστανται οι δικαιούχοι λόγω της προβλέψεως της εξαιρέσεως αυτής και, αφετέρου, ότι μια τέτοια διαφοροποίηση στηρίζεται σε αντικειμενικά, διαφανή και μη εισάγοντα δυσμενείς διακρίσεις κριτήρια.

V – Επί του καθορισμού της κατ' αποκοπήν και της αναλογικής αμοιβής που προορίζεται για τη χρηματοδότηση της δίκαιης αποζημιώσεως (δεύτερο ερώτημα)

55. Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν το Δικαστήριο εάν οι διατάξεις των στοιχείων α' και β' του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι επιτρέπουν σε κράτος μέλος να εφαρμόσει, για τον σκοπό της χρηματοδότησεως της δίκαιης αποζημιώσεως την οποία απαιτούν οι διατάξεις αυτές, ένα σύστημα διπλής, κατ' αποκοπήν και αναλογικής, αμοιβής το οποίο να έχει τα χαρακτηριστικά του επίμαχου στο πλαίσιο της κύριας δίκης συστήματος, ιδίως λαμβανομένης υπόψη της δίκαιης εξισορροπήσεως που πρέπει να διασφαλίζει μεταξύ των συμφερόντων των διαφόρων εμπλεκομένων προσώπων.

56. Πριν επιχειρήσω να απαντήσω στο δεύτερο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου, πρέπει να υπομνήσω τα κύρια χαρακτηριστικά της κατ' αποκοπήν και της αναλογικής αμοιβής που αποτελούν το αντικείμενο της κύριας δίκης, εν συνεχεία δε να εκθέσω τις διευκρινίσεις που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο.

30 — Βλ., επί της απαιτήσεως αυτής, απόφαση *Corydan Båndkopi* (C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψεις 30 έως 41).

A — Βασικά στοιχεία του βελγικού συστήματος κατ' αποκοπήν αμοιβής και αναλογικής αμοιβής

57. Η αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων βάσει της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή την οποία προβλέπει το άρθρο 22, παράγραφος 1, σημείο 4°, του LDA παρέχει το δικαίωμα στους δημιουργούς και τους εκδότες³¹ έργων που είναι ενσωματωμένα σε έντυπο ή σε ανάλογο υλικό φορέα στην καταβολή δίκαιης αποζημίωσης χρηματοδοτούμενης από την κατ' αποκοπήν αμοιβή, που προβλέπει το άρθρο 59 του LDA, και από την αναλογική αμοιβή, που προβλέπει το άρθρο 60 του LDA.

58. Η κατ' αποκοπήν αμοιβή καταβάλλεται από τον κατασκευαστή, τον εισαγωγέα ή από τον ενδοκοινοτικό αγοραστή συσκευών που παρέχουν τη δυνατότητα αντιγραφής προστατευόμενων έργων, κατά τη θέση σε κυκλοφορία των συσκευών αυτών στο εθνικό έδαφος. Το άρθρο 1 του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997 ορίζει τον εισαγωγέα και τον ενδοκοινοτικό αγοραστή ως τους εισαγωγείς και αγοραστές των οποίων η εμπορική δραστηριότητα συνίσταται στη διανομή συσκευών. Το ύψος της, το οποίο καθορίζεται από το άρθρο 2 του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997, αποτελεί συνάρτηση της μέγιστης ταχύτητας παραγωγής ασπρόμαυρων αντιγράφων της οικείας συσκευής. Το ποσό αυτό ανέρχεται, για τους πολυλειτουργικούς εκτυπωτές του είδους που αποτελούν το αντικείμενο της κύριας δίκης (20 έως 39 αντίγραφα ανά λεπτό), σε 195,60 ευρώ.

59. Η αναλογική αμοιβή οφείλεται από τα φυσικά πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα που πραγματοποιούν αντίγραφα προστατευόμενων έργων ή, ενδεχομένως, απαλλασσόμενων των φυσικών προσώπων, από τα πρόσωπα τα οποία θέτουν έναντι αντιτίμου ή δωρεάν³² στη διάθεση τρίτων συσκευή αναπαραγωγής κατά τον χρόνο της πραγματοποίησής του αντιγράφου του προστατευόμενου έργου³³. Το ύψος της υπολογίζεται βάσει του αριθμού των πραγματοποιούμενων με κάθε συσκευή αντιγράφων και μιας κυμαινόμενης τιμής αναλόγως της συνεργασίας του οφειλέτη κατά την είσπραξη της η οποία καθορίζεται σε 0,0201 ευρώ ανά αντίγραφο προστατευόμενων έργων, εάν ο οφειλέτης συνεργάστηκε, και σε 0,0334 ευρώ, εάν ο οφειλέτης δεν συνεργάστηκε³⁴.

60. Ο ορισμός της συνεργασίας αυτής δίδεται στα άρθρα 10 έως 12 του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997, τα οποία διακρίνουν μεταξύ της τυποποιημένης συνεργασίας, που ισχύει για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ή τα ιδρύματα δημόσιου δανεισμού³⁵ και της γενικής συνεργασίας, που ισχύει για τους λοιπούς οφειλέτες³⁶, ανεξαρτήτως της ιδιότητάς τους³⁷, κατ' εφαρμογήν διαδικασιών που ποικίλλουν βάσει κριτηρίων τα οποία εξειδικεύει το άρθρο 12, παράγραφος 3, του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997.

61. Προκειμένου να θεωρηθεί ότι συνεργάστηκε, ο οφειλέτης της αναλογικής αμοιβής πρέπει, μεταξύ άλλων και κατά τρόπο γενικό, να έχει τηρήσει τις υποχρεώσεις του περί υποβολής δηλώσεως για την εξεταζόμενη περίοδο στην εταιρεία διαχειρίσεως δικαιωμάτων και να έχει καταβάλει προσωρινώς ένα ποσό το οποίο να ανταποκρίνεται στον αριθμό των δηλωθέντων αντιγράφων προστατευόμενων έργων (γενική συνεργασία) ή σε συγκεκριμένο αριθμό αντιγράφων προστατευόμενων έργων βάσει ενός τυποποιημένου πίνακα (τυποποιημένη συνεργασία).

31 — Το τρίτο προδικαστικό ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου αφορά ακριβώς αυτές τις δύο κατηγορίες δικαιούχων της δίκαιης αποζημίωσης.

32 — Βλ. άρθρο 60 του LDA, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 1, σημείο 14°, του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997, το οποίο ορίζει τον οφειλέτη της αναλογικής αμοιβής.

33 — Βλ. άρθρο 15 του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997.

34 — Οι τιμές αυτές είναι αντιστοίχως 0,0251 ευρώ και 0,0151 ευρώ ανά αντίγραφο προστατευόμενου έργου που πραγματοποιείται μέσω συσκευών χρησιμοποιούμενων από εκπαιδευτικό ίδρυμα ή από ίδρυμα δημόσιου δανεισμού. Εξάλλου, οι τιμές αυτές διπλασιάζονται για τα έγχρωμα αντίγραφα.

35 — Άρθρο 11 του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997. Τα ιδρύματα αυτά καθορίζονται στο άρθρο 1, σημεία 16° και 17°, αυτού του βασιλικού διατάγματος.

36 — Άρθρο 12 του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997.

37 — Βλ. τις διευκρινίσεις που παρέχονται στην Έκθεση προς τον Βασιλέα που προηγήθηκε του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997, *Moniteur belge*, σ. 29874, 29895.

B — Διευκρινίσεις του αιτούντος δικαστηρίου

62. Το αιτούν δικαστήριο διευκρίνισε κατ' αρχάς ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η δίκαιη αποζημίωση πρέπει κατ' ανάγκη να υπολογίζεται βάσει του κριτηρίου της ζημίας που προκαλείται στους δημιουργούς των προστατευόμενων έργων λόγω της εισαγωγής της εξαιρέσεως. Παρατηρώντας, ωστόσο, ότι το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η απλή δυνατότητα των συσκευών να παράγουν αντίγραφα αρκούσε προκειμένου να δικαιολογηθεί η επιβολή δίκαιης αποζημίωσης, φρονεί ότι εξακολουθεί να τίθεται το ζήτημα σχετικά με το ύψος που είναι δυνατό να καθοριστεί η αποζημίωση αυτή χωρίς παρεκτροπές σε αυθαίρετες εκτιμήσεις.

63. Εξάλλου, τονίζει ότι, δεδομένου ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να λαμβάνουν υπόψη τα πλέον πρόσφορα κριτήρια για τον καθορισμό του ποσού της δίκαιης αποζημίωσης χωρίς να παρορούν ότι η εν λόγω αποζημίωση δεν μπορεί να αποσυνδεθεί από τα στοιχεία που συνιστούν τη ζημία, τίθεται το ερώτημα της ευχέρειας ή της υποχρέωσης που έχουν να μην προβλέψουν καμία αποζημίωση οσάκις η ζημία είναι αμελητέα.

64. Εξετάζοντας ακολούθως τη βελγική νομοθεσία, διαπιστώνει ότι το πλέον πρόσφορο κριτήριο το οποίο ελήφθη υπόψη ήταν η μέγιστη ταχύτητα παραγωγής ασπρόμαυρων αντιγράφων ανά λεπτό, και όχι ο προορισμός των αντιγράφων για οικιακή ή εμπορική χρήση ή τα τεχνικά χαρακτηριστικά της συσκευής, όπως είναι η ποικιλία των λειτουργιών της. Παρατηρεί επίσης ότι, μολονότι η κατ' αποκοπήν αμοιβή δεν μπορεί να υπερβαίνει ένα ορισμένο ποσοστό επί της τιμής όσον αφορά τους σαρωτές, οποιαδήποτε αναφορά στην τιμή των συσκευών αποκλείεται για τις λοιπές συσκευές, και ιδίως για τις πολυλειτουργικές συσκευές επί των οποίων επιβάλλεται το υψηλότερο ποσό που είναι δυνατόν να επιβληθεί.

65. Το αιτούν δικαστήριο συνάγει από τις αναπτύξεις αυτές ότι ευλόγως τίθεται το ερώτημα εάν η είσπραξη κατ' αποκοπήν αμοιβής επί των πολυλειτουργικών εκτυπωτών, η οποία καταβάλλεται από τους κατασκευαστές, του εισαγωγείς και τους αγοραστές, σωρευόμενη με την είσπραξη αναλογικής αμοιβής, καταβαλλόμενης από τους χρήστες τους, υπερβαίνει την αποζημίωση για τη ζημία που προκαλείται από τη χρήση αυτών των εκτυπωτών, εάν είναι δίκαιη και εάν διαφυλάσσει τη δέουσα ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των προσώπων που είναι φορείς του δικαιώματος του δημιουργού και αυτών των χρηστών προστατευόμενων αντικειμένων.

Γ — Ανάλυση

1. Επί του παραδεκτού

66. Δεν συντρέχει λόγος λεπτομερέστερης εξετάσεως του ζητήματος του παραδεκτού του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος, το οποίο έθεσε η Reprobel, για το οποίο ουδεμία αμφιβολία χωρεί. Βεβαίως, η διαφορά της κύριας δίκης αφορά πρωτίστως τους παραγωγούς πολυλειτουργικών εκτυπωτών οι οποίοι, με την ιδιότητά τους αυτή, είναι υπόχρεοι καταβολής μόνον της κατ' αποκοπήν αμοιβής και όχι της αναλογικής αμοιβής. Εντούτοις, γεγονός παραμένει ότι το δεύτερο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου αφορά τόσο τις δύο αμοιβές που εξετάζονται χωριστά όσο και το σύστημα διπλής αμοιβής στο σύνολό του.

2. Επί της ουσίας

67. Κατ' αρχάς, πρέπει να υπενθυμίσω ότι, λαμβανομένου υπόψη του πεδίου εφαρμογής της εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας και για τους λόγους που εξέθεσα ανωτέρω, δεν πρέπει το Δικαστήριο να ερμηνεύσει τις διατάξεις του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29.

68. Ακολούθως, πρέπει να υπομνησθεί ότι η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την εξαίρεση για την ιδιωτική αντιγραφή του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 μπορεί να μεταφερθεί, κατ' αναλογίαν, επί της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, υπό την προϋπόθεση ότι δεν προσβάλλεται το θεμελιώδες δικαίωμα της ίσης μεταχείρισεως που κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης³⁸.

69. Εν προκειμένω, από τη νομολογία του Δικαστηρίου συνάγεται ότι η δίκαιη αποζημίωση έχει ως αντικείμενο την καταβολή επαρκούς αποζημιώσεως στους κατόχους δικαιωμάτων του δημιουργού για την πραγματοποιηθείσα αναπαραγωγή, χωρίς την άδειά τους, προστατευόμενων έργων, οπότε πρέπει να θεωρείται ως αντιστάθμισμα της ζημίας που υπέστησαν αυτοί οι δικαιούχοι συνεπεία της πράξεως της αναπαραγωγής³⁹. Συνεπώς, πρέπει οπωσδήποτε να υπολογίζεται επί τη βάση του κριτηρίου της ζημίας που προκαλείται στους κατόχους του δικαιώματος του δημιουργού με την εισαγωγή της οικείας εξαιρέσεως, ήτοι, εν προκειμένω, της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή⁴⁰.

70. Το Δικαστήριο έχει κρίνει επίσης ότι, στον βαθμό που οι διατάξεις της οδηγίας 2001/29 δεν ρυθμίζουν ρητώς το ζήτημα αυτό, τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως προκειμένου να καθορίσουν τη μορφή, τις λεπτομέρειες χρηματοδοτήσεως και εισπράξεως, καθώς και το ύψος της ως άνω δίκαιης αποζημιώσεως⁴¹.

71. Εναπόκειται, ιδίως, στα κράτη μέλη να καθορίζουν, στο έδαφός τους, τα πλέον πρόσφορα κριτήρια προκειμένου να διασφαλιστεί, εντός των ορίων που επιβάλλει το δίκαιο της Ένωσης, η τήρηση αυτής της οδηγίας, λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων περιστάσεων κάθε περιπτώσεως⁴². Συναφώς, πρέπει να διευκρινιστεί ότι τούτο δεν συνεπάγεται ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται «να επιλέξουν», μεταξύ ασαφών κατά τα λοιπά κριτηρίων, αυτά τα οποία είναι τα πλέον πρόσφορα, αλλά μόνον ότι σε αυτά εναπόκειται, χωρίς να έρχονται σε αντίθεση προς τους σκοπούς της οδηγίας 2001/29 και, γενικότερα, το δίκαιο της Ένωσης, να καθορίσουν τα κριτήρια που τα ίδια θεωρούν ως πρόσφορα.

72. Εξάλλου, μολονότι οι διατάξεις της οδηγίας 2001/29 δεν ρυθμίζουν ρητώς ούτε το ζήτημα του οφειλέτη της δίκαιης αποζημιώσεως, οπότε τα κράτη μέλη διαθέτουν επίσης ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως ως προς το σημείο αυτό⁴³, εντούτοις εναπόκειται, κατ' αρχήν, στο πρόσωπο που προκάλεσε μια τέτοια ζημία, ήτοι στο πρόσωπο το οποίο πραγματοποίησε την αναπαραγωγή του προστατευόμενου έργου χωρίς να ζητήσει προηγουμένως την άδεια του δικαιούχου, να επανορθώσει την προκληθείσα ζημία χρηματοδοτώντας τη δίκαιη αποζημίωση που πρέπει να καταβληθεί σε αυτόν τον δικαιούχο⁴⁴.

38 — Απόφαση VG Wort κ.λπ. (C-457/11 έως C-460/11, EU:C:2013:426, σκέψη 73).

39 — Βλ. αποφάσεις Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψεις 39 και 40), καθώς και VG Wort κ.λπ. (C-457/11 έως C-460/11, EU:C:2013:426, σκέψη 75).

40 — Βλ. αποφάσεις Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 42), καθώς και Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψη 47).

41 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 35 της οδηγίας 2001/29 και αποφάσεις Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 37), Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψη 20), καθώς και Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψη 20).

42 — Βλ. απόφαση Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψεις 21 και 22). Βλ., επίσης, κατ' αναλογίαν, απόφαση VEWÄ (C-271/10, EU:C:2011:442, σκέψη 35).

43 — Βλ., για την εξαίρεση της ιδιωτικής αντιγραφής, αποφάσεις Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, σκέψη 23), καθώς και Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψη 20)· για την εξαίρεση για τη φωτοαναπαραγωγή, απόφαση VG Wort κ.λπ. (C-457/11 έως C-460/11, EU:C:2013:426, σκέψη 74).

44 — Βλ. αποφάσεις Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψεις 44 και 45), Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψη 23), καθώς και ACI Adam κ.λπ. (C-435/12, EU:C:2014:254, σκέψη 51).

73. Εντούτοις, το Δικαστήριο αναγνώρισε, αφενός, ότι στην πράξη θα μπορούσε να αποδειχθεί δυσχερές να προσδιοριστούν τα πρόσωπα τα οποία, μέσω των πράξεών τους αναπαραγωγής, προκαλούν ζημία στους κατόχους του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής και να τα υποχρεώσουν να αποζημιώσουν τους δικαιούχους αυτούς⁴⁵. Το Δικαστήριο τόνισε, αφετέρου, ότι η ζημία που μπορεί να προκαλείται από κάθε ιδιωτική χρήση, θεωρούμενη χωριστά, μπορεί να είναι ασήμαντη και, ως εκ τούτου, να μη θεμελιώνει υποχρέωση πληρωμής, συμφώνως προς τη δεύτερη περίοδο της αιτιολογικής σκέψεως 35 της οδηγίας 2001/29⁴⁶.

74. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι τα κράτη μέλη μπορούσαν να καθιερώσουν, για τον σκοπό της χρηματοδότησεως της δίκαιης αποζημίωσης βάσει της μίας ή της άλλης εξαιρέσεως, την καταβολή αμοιβής όχι από τους χρήστες εξοπλισμών και συσκευών αναπαραγωγής που πραγματοποιούν αναπαραγωγές προστατευόμενων έργων προκαλώντας ζημία στους δικαιούχους, αλλά από τα πρόσωπα που διαθέτουν τα μέσα αυτά και που, κατά συνέπεια, τα θέτουν, από νομικής ή πραγματικής απόψεως, στη διάθεση των χρηστών αυτών ή παρέχουν σε αυτούς υπηρεσία αναπαραγωγής⁴⁷.

75. Εντούτοις, προκειμένου να διασφαλιστεί η δέουσα ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων των κατόχων του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής και των συμφερόντων των χρηστών εξοπλισμών και συσκευών, ένα τέτοιο σύστημα πρέπει, κατ' αρχάς, να επιτρέπει στους οφειλότες να μετακυλίσουν το κόστος της αμοιβής αυτής στην τιμή της παραχωρήσεως στους χρήστες αυτών των ιδίων εξοπλισμών και των συσκευών ή στην τιμή της παρεχόμενης υπηρεσίας αναπαραγωγής, ούτως ώστε οι χρήστες αυτοί να φέρουν εν τέλει το βάρος της αμοιβής⁴⁸. Ακολουθώντας, πρέπει να στηρίζεται στην ύπαρξη ενός αναγκαίου συνδέσμου μεταξύ της επιβολής αμοιβής επί των εν λόγω εξοπλισμών και συσκευών και της χρήσεως αυτών με σκοπό την αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων⁴⁹, πράγμα το οποίο ενδέχεται να συνεπάγεται την ανάγκη κατοχυρώσεως ενός δικαιώματος επί της επιστροφής οποιασδήποτε ενδεχομένως αχρεωστήτως καταβληθείσας αμοιβής, το οποίο να είναι αποτελεσματικό και να μην καθιστά υπέρμετρα δυσχερή την απόδοση⁵⁰.

76. Υπό το φως των διευκρινίσεων αυτών πρέπει να απαντηθεί το δεύτερο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου, κατ' αρχάς κατόπιν χωριστής εξετάσεως της κατ' αποκοπήν αμοιβής και της αναλογικής αμοιβής καθ' εαυτές, ακολουθώντας δε του συστήματος της δίκαιης αποζημίωσης στο σύνολό του. Πράγματι, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ότι, εξεταζόμενες χωριστά, η κατ' αποκοπήν αμοιβή και η αναλογική αμοιβή ανταποκρίνονται στις ανωτέρω υπομνησθείσες απαιτήσεις, αλλά ότι, λαμβανόμενες στο σύνολό τους και σωρευτικώς, είναι δυσανάλογες και ανατρέπουν τη «δέουσα ισορροπία» μεταξύ των συμφερόντων των κατόχων του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής και των συμφερόντων των χρηστών εξοπλισμών ή συσκευών φωτοαναπαραγωγής.

77. Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ευθύς εξαρχής ότι οι δύο αμοιβές, οι οποίες προορίζονται για τη χρηματοδότηση της δίκαιης αποζημίωσης που απαιτεί το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, στηρίζονται εντούτοις σε τελείως διαφορετικές λογικές. Η κατ' αποκοπήν αμοιβή, που επιβάλλεται επί των εξοπλισμών ή των συσκευών φωτοαναπαραγωγής, στηρίζεται στην εκτίμηση

45 — Βλ. αποφάσεις Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 46), Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, σκέψη 27), Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψη 24), καθώς και Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψη 23).

46 — Βλ. απόφαση Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 46).

47 — Βλ., για την εξαίρεση της ιδιωτικής αντιγραφής, αποφάσεις Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψεις 46 και 50), Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, σκέψεις 27 και 29), Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψη 24), καθώς και Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψεις 23 και 43)· για την εξαίρεση της φωτοαναπαραγωγής, απόφαση VG Wort κ.λπ. (C-457/11 έως C-460/11, EU:C:2013:426, σκέψη 76).

48 — Βλ., για την εξαίρεση της ιδιωτικής αντιγραφής, αποφάσεις Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψεις 46 και 49), Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, σκέψεις 27 και 28), Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψεις 24 και 25), καθώς και ACI Adam κ.λπ. (C-435/12, EU:C:2014:254, σκέψη 52)· για την εξαίρεση της φωτοαναπαραγωγής, απόφαση VG Wort κ.λπ. (C-457/11 έως C-460/11, EU:C:2013:426, σκέψεις 76 και 77).

49 — Βλ., για την εξαίρεση της ιδιωτικής αντιγραφής, απόφαση Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψεις 28 και 33).

50 — Βλ. απόφαση Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψεις 30 έως 34).

της πιθανής ζημίας την οποία μπορεί να προκαλέσει η χρήση τους στους δικαιούχους και, ως εκ τούτου, σε μια εκ των προτέρων εκτίμηση της πιθανής δυνατότητάς τους να προκαλέσουν μια τέτοια ζημία. Αντιθέτως, η αναλογική αμοιβή, η οποία επιβάλλεται επί των δηλωθεισών αναπαραγωγών προστατευόμενων έργων, στηρίζεται στον καθορισμό της πραγματικής ζημίας που οι αναπαραγωγές αυτές προκαλούν στους δικαιούχους και, ως εκ τούτου, σε μια εκ των υστέρων ποσοτικοποίηση της πραγματικής ζημίας που προκλήθηκε στους δικαιούχους αυτούς.

α) Επί της κατ' αποκοπήν αμοιβής

78. Η κατ' αποκοπήν αμοιβή που προβλέπει η βελγική νομοθεσία έχει δύο βασικά χαρακτηριστικά. Αφενός, καταβάλλεται είτε από τους κατασκευαστές είτε από τους εισαγωγείς είτε από τους αγοραστές εξοπλισμών και συσκευών φωτοαναπαραγωγής, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι πολυλειτουργικοί εκτυπωτές που αποτελούν το αντικείμενο της κύριας δίκης, κατά τον χρόνο της κυκλοφορίας τους. Αφετέρου, το ύψος της εκτιμάται λαμβανομένης υπόψη της πιθανής ζημίας που μπορεί να προκαλέσει στους δικαιούχους η χρήση αυτών των εξοπλισμών και συσκευών με σκοπό την αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων, ζημία η οποία εκτιμάται βάσει της μέγιστης ταχύτητάς τους παραγωγής ασπρόμαυρων αντιγράφων ανά λεπτό.

79. Επομένως, η κατ' αποκοπήν αμοιβή αναλύεται ουσιαστικά σε ένα τέλος επί της εμπορίας όλων των εξοπλισμών και των συσκευών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη φωτοαναπαραγωγή προστατευόμενων έργων, που εισπράττεται εμμέσως από τους αγοραστές τους. Πράγματι, πρέπει να τονιστεί ότι δεν αμφισβητείται ότι οι ενδοκοινοτικοί κατασκευαστές, εισαγωγείς και αγοραστές αυτών των εξοπλισμών και συσκευών φωτοαναπαραγωγής, που χαρακτηρίζονται ως υπόχρεοι καταβολής της κατ' αποκοπήν αμοιβής, μπορούν να τη μετακυλίσουν επί της τιμής λιανικής πώλησής τους, ούτως ώστε εν τέλει να καταβάλλεται πάντοτε από τους τελικούς αγοραστές, ήτοι είτε από τα πρόσωπα που ενδέχεται να τους χρησιμοποιήσουν για την αναπαραγωγή, μεταξύ άλλων, προστατευόμενων έργων, είτε ακόμη από τα πρόσωπα τα οποία τους θέτουν στη διάθεση τέτοιων προσώπων στο πλαίσιο υπηρεσιών φωτοαναπαραγωγής και τα οποία μπορούν τα ίδια να μετακυλίσουν το οικείο ποσό στην τιμή των εν λόγω υπηρεσιών.

80. Όπως επισήμαναν η Βελγική και η Αυστριακή Κυβέρνηση, μπορεί να θεωρηθεί ότι η καθιέρωση μιας τέτοιας κατ' αποκοπήν αμοιβής είναι δικαιολογημένη λόγω της υπάρξεως αντικειμενικών πρακτικών δυσχερειών προκειμένου να προσδιοριστούν τα πρόσωπα τα οποία προβαίνουν σε φωτοαναπαραγωγές προστατευόμενων έργων και να υποχρεωθούν να καταβάλλουν τη δίκαιη αποζημίωση.

81. Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι το γεγονός ότι η βελγική νομοθεσία προβλέπει επίσης την είσπραξη αναλογικής αμοιβής επί της πραγματικής χρήσεως εξοπλισμών και συσκευών φωτοαναπαραγωγής δεν μπορεί να συνιστά, καθαυτό, στοιχείο το οποίο αποδεικνύει ότι η καθιέρωση της κατ' αποκοπήν αμοιβής είναι αδικαιολόγητη, καθότι αποκαλύπτει την ανυπαρξία οποιασδήποτε πρακτικής δυσχέρειας για την είσπραξη δίκαιης αποζημίωσης επί της φωτοαναπαραγωγής προστατευόμενων έργων. Αντιθέτως, διαφορετικό είναι το ερώτημα εάν η δυαδικότης του συστήματος δίκαιης αποζημίωσης που εισήγαγε ο Βέλγος νομοθέτης, ήτοι η σώρευση κατ' αποκοπήν αμοιβής και αναλογικής αμοιβής, ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της δέουσας ισορροπίας που επιβάλλει η οδηγία 2001/29, πράγμα το οποίο θα εξετάσω κατωτέρω.

82. Το βέβαιο είναι ότι η κατ' αποκοπήν αμοιβή που καθιερώνει η βελγική νομοθεσία πρέπει να διασφαλίζει τη δέουσα ισορροπία που απαιτεί η οδηγία 2001/29, πράγμα το οποίο συνεπάγεται έναν τριπλό έλεγχο.

83. Αυτή η δέουσα ισορροπία δεν μπορεί, πρώτον, να διασφαλιστεί παρά μόνο στον βαθμό που υφίσταται αναγκαίος σύνδεσμος μεταξύ της επιβολής της κατ' αποκοπήν αμοιβής επί των εξοπλισμών και των συσκευών φωτοαναπαραγωγής και της τεκμαιρόμενης χρήσεώς τους για τον σκοπό της αναπαραγωγής προστατευόμενων έργων.

84. Εν προκειμένω, δεδομένου ότι η κατ' αποκοπήν αμοιβή επιβάλλεται στην πράξη επί της κυκλοφορίας όλων των εξοπλισμών και των συσκευών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη φωτοαναπαραγωγή προστατευόμενων έργων, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, πρέπει κατ' αρχήν να τεκμαίρεται ότι υφίσταται ένας τέτοιος σύνδεσμος. Όπως το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να τονίσει σε άλλη συνάφεια, νομίμως τεκμαίρεται ότι τα πρόσωπα που προέβησαν στην αγορά πολυλειτουργικών εκτυπωτών, όπως είναι αυτοί που αποτελούν το αντικείμενο της κύριας δίκης, επωφελούνται πλήρως από τις δυνατότητές τους και, ως εκ τούτου, εκμεταλλεύονται το σύνολο των λειτουργιών, οπότε απλώς και μόνον η ικανότητά τους για την πραγματοποίηση φωτοαναπαραγωγών αρκεί για να δικαιολογήσει την επιβολή της κατ' αποκοπήν αμοιβής⁵¹.

85. Δεύτερον, η δέουσα ισορροπία που απαιτεί η οδηγία 2001/29 συνεπάγεται επίσης την εξέταση του ζητήματος εάν τα διάφορα επίπεδα της κατ' αποκοπήν αμοιβής που καθορίζει η βελγική νομοθεσία κινούνται εντός των ορίων που επιβάλλει το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως η αρχή της αναλογικότητας.

86. Βεβαίως, όπως υπενθύμισα ανωτέρω, τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως προκειμένου να διαπιστώσουν, μεταξύ άλλων, το επίπεδο της δίκαιης αποζημίωσης που απαιτείται βάσει της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή. Εντούτοις, το ευρύ περιθώριο που επαφίεται στα κράτη μέλη δεν είναι απεριόριστο. Τα κράτη μέλη πρέπει να χρησιμοποιούν πρόσφορα κριτήρια, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαζουσών περιστάσεων εκάστης περιπτώσεως⁵², και να μεριμνούν ούτως ώστε η άσκηση του περιθωρίου τους εκτιμήσεως να μην έχει αρνητικές συνέπειες επί της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και να μη θίγει τους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία 2001/29⁵³. Στον βαθμό που η δίκαιη αποζημίωση και το σύστημα επί του οποίου αυτή ερείδεται πρέπει να σχετίζονται με τη ζημία που προκλήθηκε στους δικαιούχους λόγω των πραγματοποιηθεισών αναπαραγωγών, το ύψος της πρέπει, κατ' αρχήν, να καθορίζεται από τις αρμόδιες αρχές λαμβανομένης υπόψη της σχετικής σημασίας της ικανότητας του εξοπλισμού ή της συσκευής να πραγματοποιεί αναπαραγωγές προστατευόμενων έργων⁵⁴.

87. Εν προκειμένω, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει εάν οι διάφορες τιμές που καθορίζει η βελγική νομοθεσία, που κλιμακώνονται αναλόγως της μέγιστης ταχύτητας των συσκευών αντιγραφής κατά την πραγματοποίηση ασπρόμαυρων αντιγράφων ανά λεπτό και οι οποίες, στην περίπτωση των πολυλειτουργικών εκτυπωτών, μπορούν να είναι τριπλάσιες της τιμής λιανικής πωλήσεώς τους, τελούν σε εύλογη σχέση αναλογικότητας προς την πιθανή ζημία που αντιπροσωπεύει η εμπορία αυτών των συσκευών.

88. Συναφώς, είναι αληθές ότι, όπως επισήμανε η Βελγική Κυβέρνηση, το κριτήριο της μέγιστης ταχύτητας των συσκευών αντιγραφής κατά την πραγματοποίηση ασπρόμαυρων αντιγράφων ανά λεπτό στο οποίο στηρίζονται οι διάφορες τιμές της κατ' αποκοπήν αμοιβής αποτελεί κριτήριο το οποίο, ως έναν ορισμένο βαθμό, λαμβάνει αντικειμενικώς υπόψη την ικανότητα προκλήσεως ζημίας από αυτές. Είναι επίσης αληθές, αντιστρόφως, ότι η τιμή του εξοπλισμού ή της συσκευής δεν αποτελεί αντικειμενικό στοιχείο δυνάμενο να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο εκτιμήσεως αυτής της ικανότητας.

51 — Βλ., κατ' αναλογίαν προς τη διάθεση σε φυσικά πρόσωπα υποθεμάτων εγγραφής δυνάμενων να παράγουν αντίγραφα προστατευόμενων έργων στο πλαίσιο της ιδιωτικής αντιγραφής, αποφάσεις Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψεις 54 έως 56), Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψεις 41 και 42), καθώς και Copydan Båndkopri (C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψεις 24 και 25).

52 — Βλ. απόφαση Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψεις 21 και 22).

53 — Βλ., ιδίως, την αιτιολογική σκέψη 31 της οδηγίας 2001/29.

54 — Βλ. απόφαση Copydan Båndkopri (C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψεις 21 και 27).

89. Εντούτοις, δεν είναι λιγότερο αληθές ότι η πιθανή ζημία που προκύπτει από την αγορά από φυσικό πρόσωπο πολυλειτουργικού εκτυπωτή, όπως είναι αυτοί που αποτελούν το αντικείμενο της κύριας δίκης, για την προσωπική χρήση του ουδόλως είναι συγκρίσιμη προς την πιθανή ζημία που συνεπάγεται η αγορά του ίδιου εκτυπωτή από ένα νομικό πρόσωπο, όπως είναι μια δημόσια βιβλιοθήκη, με σκοπό την εκμετάλλευσή της από το προσωπικό της ή ακόμη, και κατά μείζονα λόγο, τη θέση της στη διάθεση του κοινού. Ομοίως, επί παρεμφερών ταχυτήτων αντιγραφής, το ενδεχόμενο προκλήσεως ζημίας από πολυλειτουργικό εκτυπωτή ουδόλως μπορεί να συγκριθεί, λαμβανομένης ακριβώς υπόψη της ποικιλίας των λειτουργιών και των χρήσεών του, προς την ικανότητα προκλήσεως ζημίας από μηχάνημα το οποίο έχει ειδικώς σχεδιαστεί για τη μαζική παραγωγή φωτοαντιγράφων.

90. Επομένως, η απαιτούμενη από την οδηγία 2001/29 δέουσα ισορροπία, που συνεπάγεται ότι το επίπεδο της κατ' αποκοπήν αμοιβής δεν δύναται να αποσυνδέεται εντελώς από τα συστατικά στοιχεία της προκαλούμενης στους δικαιούχους ζημίας⁵⁵, διασφαλίζεται αναμφισβήτητα με καλύτερο τρόπο, εάν λαμβάνονται υπόψη, πέραν του κριτηρίου της ταχύτητας παραγωγής φωτοαντιγράφων, και άλλα στοιχεία δυνάμενα να τύχουν αντικειμενικής αξιολογήσεως, όπως είναι η φύση ή ο προορισμός του εξοπλισμού ή της συσκευής που τίθεται σε κυκλοφορία, τα οποία ακριβώς επικαλέστηκε, πλην όμως απέρριψε η Βελγική Κυβέρνηση με τις παρατηρήσεις της.

91. Τουλάχιστον, η εκτίμηση από τον νομοθέτη της ικανότητας προκλήσεως ζημίας από τους εξοπλισμούς και τις συσκευές φωτοαναπαραγωγής θα πρέπει να στηρίζεται και σε άλλα στοιχεία, αντικειμενικά και επικαιροποιημένα, ιδίως στατιστικής φύσεως, δυνάμενα να καθορίσουν κάποιους είδους αντιστοιχία μεταξύ των διαφόρων τιμών της κατ' αποκοπήν αμοιβής και της σημασίας της πιθανής ζημίας που μπορεί να προκαλέσει κάθε είδος εξοπλισμών ή συσκευών.

92. Συναφώς, θα μπορούσε να επισημανθεί ότι η τιμή που ισχύει για τους πολυλειτουργικούς εκτυπωτές που έχουν ικανότητα παραγωγής από 20 έως 39 ασπρόμαυρα αντίγραφα ανά λεπτό, ήτοι 195,60 ευρώ, συγκρινόμενη προς την τιμή της αναλογικής αμοιβής που ισχύει για κάθε αντίγραφο προστατευόμενου έργου από πρόσωπο το οποίο συνεργάστηκε, ήτοι 0,0201 ευρώ, θα ισοδυναμούσε με την πραγματοποίηση περίπου 9 731 αντιγράφων προστατευόμενων έργων. Ωστόσο, η Βελγική Κυβέρνηση δεν παρέσχε κανένα ακριβές στοιχείο δυνάμενο «να καταστήσει αξιόπιστο» το υπαρκτό ενδεχόμενο ότι η χρήση από φυσικό πρόσωπο πολυλειτουργικού εκτυπωτή για την προσωπική του χρήση μπορεί να προκαλέσει μια ζημία του μεγέθους αυτού.

93. Εν προκειμένω, πρέπει να τονιστεί ότι η Βελγική Κυβέρνηση προέβαλε ότι η καθιέρωση της κατ' αποκοπήν αμοιβής στηριζόταν σε προηγούμενες μελέτες οι οποίες ελήφθησαν υπόψη από την έκθεση προς τον Βασιλέα που προηγήθηκε του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997. Εν προκειμένω, η έκθεση αυτή περιλαμβάνει κάποιες στατιστικές του παρελθόντος σχετικά με τους διάφορους τύπους εξοπλισμών και συσκευών φωτοαναπαραγωγής που υπόκεινται στην καταβολή κατ' αποκοπήν αμοιβής, διακρίνοντας μεταξύ των συσκευών φωτοαντιγραφής, των τηλεομοιοτυπικών μηχανημάτων, των πολυγράφων και των μηχανημάτων όφσετ και επισημαίνοντας, για κάθε είδος, τον αριθμό των χρησιμοποιούμενων συσκευών, τη μέση τιμή πώλησής τους, και τον αριθμό των αντιγράφων που μπορούν να πραγματοποιούν. Εξάλλου, διευκρινίζει ότι «το ύψος της κατ' αποκοπήν αμοιβής προσαρμόζεται αναλόγως της πραγματικής χρήσεως της συσκευής στην αγορά» επί τη βάση, ως επί το πλείστον, «πληροφοριακών στοιχείων που παρέχουν οι εκπρόσωποι των κατασκευαστών». Εντούτοις, αυτή η συνεκτίμηση της χρήσεως της συσκευής δεν παράγει συνέπειες παρά μόνο σε σχέση προς την κατάταξη των συσκευών αντιγραφής σε επτά κατηγορίες καθοριζόμενες αναλόγως της ταχύτητας πραγματοποίησεως ασπρόμαυρων αντιγράφων ανά λεπτό.

55 — Για να επαναλάβω την έκφραση που χρησιμοποιεί το Δικαστήριο σε σχέση προς το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/100/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1992, σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας (ΕΕ L 346, σ. 61): βλ. απόφαση VEWÁ (C-271/10, EU:C:2011:442, σκέψη 37).

94. Το Δικαστήριο δεν διαθέτει, εξάλλου, μελέτες τις οποίες η εταιρεία διαχειρίσεως δικαιωμάτων θα έπρεπε να πραγματοποιεί περιοδικά, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 26, παράγραφος 1, του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997, και οι οποίες θα έπρεπε να περιλαμβάνουν έναν ορισμένο αριθμό ακριβών στατιστικών στοιχείων, ιδίως σχετικά με τον όγκο των αντιγράφων προστατευόμενων έργων και της κατανομής τους ανά τομέα δραστηριότητας.

95. Εντούτοις, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται, εν πάση περιπτώσει, να εκτιμήσει το σύνολο των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως. Σε αυτό εναπόκειται κατ' αρχάς να εκτιμήσει τη λυσιτέλεια του κριτηρίου που καθόρισε ο νομοθέτης προκειμένου να καθορίσει τις τιμές της κατ' αποκοπήν αμοιβής και να συναγάγει εντεύθεν τα συμπεράσματά του. Ακολουθώντας, σε αυτό εναπόκειται να εκτιμήσει εάν οι διάφορες τιμές της κατ' αποκοπήν αμοιβής μπορούν να θεωρηθούν ως εύλογες σε σχέση προς τη σημασία της πιθανής ζημίας που προκαλείται στους δικαιούχους από την κυκλοφορία των επίμαχων στο πλαίσιο της κύριας δίκης πολυλειτουργικών εκτυπωτών.

96. Τέλος και κατά τρίτον, η δέουσα ισορροπία που απαιτεί η νομολογία του Δικαστηρίου συνεπάγεται την εξέταση του κατά πόσον η κατ' αποκοπήν αμοιβή πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να συνοδεύεται από τη δυνατότητα επιστροφής της ενδεχομένως αχρεωστήτως καταβληθείσας κατ' αποκοπήν αμοιβής⁵⁶.

97. Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το Δικαστήριο δεν έχει μέχρι τούδε καθιερώσει μια τέτοια απαίτηση επιστροφής παρά μόνον σε ένα πολύ συγκεκριμένο πλαίσιο, ήτοι στο πλαίσιο τέλους που εισπράχθηκε επί της πωλήσεως υποθεμάτων αναπαραγωγής βάσει της εξαιρέσεως για την ιδιωτική αντιγραφή του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29. Ωστόσο, τα πραγματικά περιστατικά που αποτελούν το αντικείμενο της κύριας δίκης δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα προς αυτά που αποτέλεσαν το αντικείμενο της υποθέσεως Amazon.com International Sales κ.λπ.

98. Βεβαίως, όπως ακριβώς και στην περίπτωση των επίμαχων στο πλαίσιο της ανωτέρω υποθέσεως υποθεμάτων αναπαραγωγής, οι πολυλειτουργικοί εκτυπωτές προσφέρονται, από τη φύση τους, για διαφορετικές χρήσεις, εκ των οποίων ορισμένες, όπως είναι η εκτύπωση προσωπικών εγγράφων, είναι τελείως άσχετες προς τη φωτοαναπαραγωγή προστατευόμενων έργων. Ως εκ τούτου, θα ήταν αντίθετο προς τη δέουσα ισορροπία που απαιτεί η οδηγία 2001/29 να ζητείται από πρόσωπα τα οποία χρησιμοποιούν τέτοιους πολυλειτουργικούς εκτυπωτές μόνο για σκοπούς άσχετους προς την αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων να καταβάλουν μια τέτοια αμοιβή.

99. Εντούτοις, πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη ότι ο τομέας της εξαιρέσεως για την ιδιωτική αντιγραφή, όπως υπεμνήσθη στο πλαίσιο της εξετάσεως του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, είναι πιο περιορισμένος όσον αφορά το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του από αυτόν της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή. Η εξαίρεση για την ιδιωτική αντιγραφή ευνοεί μόνον τα φυσικά πρόσωπα που προτίθενται να αντιγράψουν προστατευόμενα έργα για ιδιωτικούς σκοπούς, οπότε είναι σχετικά απλό να καθιερωθεί ένα σύστημα καταβολής τέλους για την ιδιωτική αντιγραφή επί του συνόλου των υποθεμάτων εγγραφής συνοδευόμενο από μηχανισμό ο οποίος να παρέχει τη δυνατότητα επιστροφής του τέλους στα πρόσωπα που υποβάλλουν νομοτύπως το σχετικό αίτημα.

100. Αντιθέτως, η αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων βάσει της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή πρέπει, κατ' αρχήν, να συνεπάγεται την καταβολή δίκαιης αποζημιώσεως ανεξαρτήτως του προσώπου που την πραγματοποιεί. Ωστόσο, όπως επισήμανε η Αυστριακή Κυβέρνηση, ο έλεγχος της χρήσεως των πολυλειτουργικών εκτυπωτών για τον σκοπό της αναπαραγωγής προστατευόμενων έργων σε κάθε πρόσωπο, φυσικό ή νομικό, που προέβη στην αγορά τους προσκρούει σε σημαντικές πρακτικές δυσχέρειες που είναι ακριβώς αυτές στις οποίες στηρίζεται το ίδιο το παραδεκτό της κατ' αποκοπήν αμοιβής.

56 — Βλ. απόφαση Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψεις 30 έως 32).

101. Κατά συνέπεια, το γεγονός καθαυτό ότι η κατ' αποκοπήν αμοιβή δεν συνοδεύεται από μηχανισμό επιστροφής δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι θίγει τη δέουσα ισορροπία που απαιτεί η οδηγία 2001/29. Αντιθέτως, όλως διαφορετικό είναι το ζήτημα εάν η έλλειψη μηχανισμού επιστροφής της κατ' αποκοπήν αμοιβής στα πρόσωπα που καλούνται να καταβάλουν την αναλογική αμοιβή ενδέχεται να θίγει την εν λόγω ισορροπία, ζήτημα το οποίο θα εξετάσω κατωτέρω.

β) Επί της αναλογικής αμοιβής

102. Η αναλογική αμοιβή που καθιερώνει η βελγική νομοθεσία έχει ουσιαστικά τη μορφή τέλους επί της πραγματικής χρήσεως ή της πραγματικής εκμεταλλεύσεως όλων των εξοπλισμών και των συσκευών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη φωτοαναπαραγωγή προστατευόμενων έργων, όπως είναι οι επίμαχοι στο πλαίσιο της κύριας δίκης πολυλειτουργικοί εκτυπωτές, το ύψος του οποίου καθορίζεται κατ' αρχήν λαμβανομένης υπόψη της πραγματικής ζημίας που αυτή η χρήση ή η εκμετάλλευση πράγματι προκάλεσε στους δικαιούχους. Συγκεκριμένα, καταβάλλεται είτε απευθείας από τους αγοραστές/χρήστες των εξοπλισμών και των συσκευών φωτοαναπαραγωγής που προβαίνουν σε αναπαραγωγές προστατευόμενων έργων είτε μετακυλιέται σε αυτούς από τα πρόσωπα που θέτουν τέτοιους εξοπλισμούς και συσκευές στη διάθεσή τους. Περαιτέρω, το ύψος του καθορίζεται, κατά την καταληκτική ημερομηνία καταβολής του, επί τη βάση των δηλώσεων των ιδίων των χρηστών των εξοπλισμών και των συσκευών φωτοαναπαραγωγής, με τις οποίες διευκρινίζεται ο αριθμός των αντιγράφων προστατευόμενων έργων για την οικεία περίοδο ή παρέχονται τα αναγκαία στοιχεία προς τούτο.

103. Επομένως, εκ πρώτης όψεως μπορεί να θεωρηθεί ότι η βελγική νομοθεσία, επιρρίπτοντας με τον τρόπο αυτόν έμμεσα ή άμεσα την αναλογική αμοιβή εις βάρος των χρηστών των εξοπλισμών και των συσκευών φωτοαναπαραγωγής αναλόγως του αριθμού των αναπαραγωγών προστατευόμενων έργων που αυτοί πραγματοποιούν, διασφαλίζει την είσπραξη αποζημιώσεως που είναι εύλογη τόσο για τους δικαιούχους όσο και για τους χρήστες αυτούς, όπως απαιτεί η οδηγία 2001/29, και, επομένως, ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της δέουσας ισορροπίας που θέτει η εν λόγω οδηγία.

104. Εντούτοις, πρέπει να τονιστεί ότι το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής της αναλογικής αμοιβής ερίζεται μεταξύ των μερών. Η Βελγική Κυβέρνηση προβάλλει συγκεκριμένα ότι η εν λόγω αμοιβή δεν καταβάλλεται από τους ιδιώτες χρήστες εξοπλισμών και συσκευών φωτοαναπαραγωγής, χωρίς εντούτοις να προσκομίζει στοιχεία τα οποία να δικαιολογούν μια παραδοχή η οποία δεν προκύπτει από τη βελγική νομοθεσία. Η Reprobel επιβεβαίωσε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι η αναλογική αμοιβή απαιτείται μόνον από τους μεγάλους χρήστες ή από τα καταστήματα με φωτοτυπικά μηχανήματα, ήτοι από τους επαγγελματίες που κάνουν σημαντική χρήση αντιγράφων, διευκρινίζοντας ότι η είσπραξή της από τους ιδιώτες θα ήταν αδύνατη, τόσο από πρακτικής όσο και από νομικής απόψεως, δεδομένου ότι η εποπτεία που τούτο θα απαιτούσε θα προσέκρουε στο δικαίωμα του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής. Κατά την Epson, αντιθέτως, η αμοιβή αυτή επιβάλλεται άνευ διακρίσεων αναλόγως του χρήστη ή του σκοπού της αναπαραγωγής.

105. Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι δεν απόκειται στο Δικαστήριο να ερμηνεύει το εθνικό δίκαιο, οπότε δεν μπορεί παρά να παραπέμψει στο αιτούν δικαστήριο τον έλεγχο του ζητήματος αυτού, με τη διευκρίνιση ότι, λαμβανομένου υπόψη του περιθωρίου εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κράτη μέλη προκειμένου να προσδιορίζουν τους οφειλέτες της δίκαιης αποζημιώσεως, το συμπέρασμα στο οποίο αυτό θα καταλήξει συναφώς δεν πρέπει να έχει αντίκτυπο παρά μόνον επί της εκτιμήσεως της συμβατότητας της σωρεύσεως της κατ' αποκοπήν αμοιβής και της αναλογικής αμοιβής προς τις απαιτήσεις της οδηγίας 2001/29.

106. Εντούτοις, αυτοί ακριβώς οι τρόποι καθορισμού του ύψους της αναλογικής αμοιβής που ποικίλλουν αναλόγως της συνεργασίας του χρήστη είναι αυτοί που είναι κυρίως άξιοι προσοχής. Η Epson και η Επιτροπή επισημαίνουν μεταξύ άλλων ότι η συνεργασία αυτή είναι άσχετη προς τη ζημία και, ως εκ τούτου, η αναλογική αμοιβή είναι δυσανάλογη και ανατρέπει τη δέουσα ισορροπία που απαιτεί η οδηγία 2001/29.

107. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί εκ νέου ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως προκειμένου να καθορίζουν τόσο το ύψος της δίκαιης αποζημίωσης όσο και τους τρόπους της εισπράξεώς της. Εντούτοις, τούτο δεν επηρεάζει το γεγονός ότι η διαφορά στην τιμή που ισχύει για τους οφειλέτες της αναλογικής αμοιβής, αναλόγως του εάν συνεργάζονται ή όχι για την είσπραξή της, πρέπει να είναι δικαιολογημένη βάσει ενός αντικειμενικού, εύλογου και αναλογικού προς τον επιδιωκόμενο σκοπό κριτηρίου.

108. Εν προκειμένω, η αναλογική αμοιβή, που έχει ως σκοπό να χρηματοδοτεί τη δίκαιη αποζημίωση που απαιτεί το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, στηρίζεται στον καθορισμό του αριθμού των αντιγράφων προστατευόμενων έργων που αποδεικνύεται ότι έχουν πραγματοποιήσει οι χρήστες εξοπλισμών και συσκευών φωτοαναπαραγωγής για συγκεκριμένη περίοδο και, ως εκ τούτου, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον βαθμό συνεργασίας αυτών των τελευταίων.

109. Υπό το πρίσμα του σκοπού της, από τα μέσα που μπορούν νομίμως να χρησιμοποιηθούν για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού, καθώς και από τις δαπάνες που η χρήση των μέσων αυτών μπορεί να προκαλέσει δεν φαίνεται ότι η κλιμάκωση του ύψους της αναλογικής αμοιβής η οποία εισπράττεται επί κάθε αναπαραγωγής αναλόγως της συνεργασίας των εν λόγω χρηστών είναι, καθ' εαυτήν, τελείως αυθαίρετη ή προδήλως παράλογη.

110. Εντούτοις, η Βελγική Κυβέρνηση ουδεμία διευκρίνιση παρέσχε για τα στοιχεία τα οποία δύνανται να δικαιολογήσουν τη διαφορά, που εξικνείται άχρι του διπλασιασμού, μεταξύ των προβλεπόμενων ποσών. Ούτε στον LDA ούτε στο βασιλικό διάταγμα της 30ής Οκτωβρίου 1997 ούτε στην έκθεση προς τον Βασιλέα που προηγήθηκε του διατάγματος αυτού επιχειρείται να αποδειχθεί μεταξύ άλλων ότι αυτή η διαφορά είναι αντικειμενικώς δικαιολογημένη λόγω των περαιτέρω εξόδων που είναι συμφυή προς την είσπραξη της αναλογικής αμοιβής σε περίπτωση μη συνεργασίας του οφειλέτη, ζήτημα το οποίο έχει επισημάνει ωστόσο το Conseil d'État στη γνωμοδότησή του της 9ης Ιουλίου 1997 επί του σχεδίου βασιλικού διατάγματος το οποίο τελικώς εγκρίθηκε στις 30 Οκτωβρίου 1997⁵⁷.

111. Εντούτοις, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει, λαμβανομένων υπόψη των διευκρινίσεων που ενδεχομένως παράσχει η Βελγική Κυβέρνηση, εάν αυτή η διαφοροποίηση ως προς το ποσό είναι αντικειμενικώς δικαιολογημένη και αναλογική προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

γ) Επί του συστήματος της διπλής αμοιβής στο σύνολό του

112. Απομένει να εξεταστεί το ερώτημα εάν η οδηγία 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί ως αντιτιθέμενη στο διπλό σύστημα κατ' αποκοπήν και αναλογικής αμοιβής που καθιερώνει η βελγική νομοθεσία. Πιο συγκεκριμένα, πρέπει να εξεταστεί εάν μπορεί να θεωρηθεί νόμιμη, υπό το πρίσμα των απαιτήσεων της δέουσας ισορροπίας που θέτει η οδηγία 2001/29, η σωρευτική είσπραξη αναλογικής αμοιβής από τα πρόσωπα που χρησιμοποιούν εξοπλισμό ή συσκευή φωτοαναπαραγωγής υπολογιζόμενης βάσει του αριθμού των αντιγράφων προστατευόμενων έργων που αυτά όντως πραγματοποίησαν κατά τη διάρκεια ορισμένης περιόδου και η οποία, ως εκ τούτου, σκοπεί στην αποκατάσταση της ζημίας που πράγματι υπέστησαν οι δικαιούχοι, ενώ θεωρείται ότι τα ίδια αυτά πρόσωπα κατέβαλαν ήδη, άμεσα ή έμμεσα, την κατ' αποκοπήν αμοιβή η οποία εισπράττεται κατά τον χρόνο αγοράς του χρησιμοποιούμενου εξοπλισμού ή της χρησιμοποιούμενης συσκευής.

57 — Βλ. τον σχολιασμό του άρθρου 6, *Moniteur belge* της 7ης Νοεμβρίου 1997, σ. 29910.

113. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ευθύς εξαρχής ότι, όπως προκύπτει από τις προηγηθείσες αναπτύξεις, τα κράτη μέλη μπορούν κατ' αρχήν, στον βαθμό που τους αναγνωρίζεται ευρύ περιθώριο διαμορφώσεως τόσο των τρόπων εισπράξεως όσο και του ποσού της δίκαιης αποζημίωσης, να χρηματοδοτούν τη δίκαιη αποζημίωση βάσει της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή εισπράττοντας είτε κατ' αποκοπήν αμοιβή είτε αναλογική αμοιβή, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω αμοιβές δεν θίγουν τη δέουσα ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων των κατόχων του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής και των συμφερόντων των χρηστών εξοπλισμών ή συσκευών αναπαραγωγής, όπως απαιτεί η οδηγία 2001/29.

114. Αντιθέτως, η σωρευτική εισπραξη, από το ίδιο πρόσωπο, της κατ' αποκοπήν αμοιβής λόγω της αγοράς εξοπλισμού ή συσκευής φωτοαναπαραγωγής και της αναλογικής αμοιβής λόγω της πραγματικής χρήσεως αυτού του εξοπλισμού ή αυτής της συσκευής με σκοπό την αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων δεν είναι, κατ' αρχήν, παραδεκτή υπό το πρίσμα των απαιτήσεων της δέουσας ισορροπίας της οδηγίας 2001/29⁵⁸.

115. Πράγματι, δεδομένου ότι η βελγική νομοθεσία προβλέπει την εισπραξη αναλογικής αμοιβής, η οποία θεωρείται ότι ανταποκρίνεται στην πραγματική ζημία που υφίστανται οι δικαιούχοι λόγω της πραγματικής χρήσεως εξοπλισμών και συσκευών φωτοαναπαραγωγής για την αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων, η εισπραξη από το ίδιο πρόσωπο πρόσθετης κατ' αποκοπήν αμοιβής, ανταποκρινόμενης στην πιθανή ζημία την οποία θεωρείται ότι προκαλεί η εμπορία αυτών των ιδίων εξοπλισμών και των συσκευών στους δικαιούχους, δεν μπορεί κατ' αρχήν να θεωρηθεί ότι ανταποκρίνεται ως έχει στις απαιτήσεις της δέουσας ισορροπίας που θέτει η οδηγία 2001/29.

116. Πράγματι, μολονότι είναι αληθές ότι, όπως επισήμανα επανειλημμένως⁵⁹, τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρύ περιθώριο διαμορφώσεως του είδους, των τρόπων χρηματοδότησεως και του όποιου επιπέδου της δίκαιης αποζημίωσης που απαιτεί η οδηγία 2001/29, η άσκηση της εξουσίας που τους αναγνωρίζεται δεν είναι απεριόριστη και πρέπει σε κάθε περίπτωση να διασφαλίζει την τήρηση της δέουσας ισορροπίας που απαιτεί η εν λόγω οδηγία. Ειδικότερα, ο εθνικός νομοθέτης δεν θα μπορούσε να ασκήσει την εν λόγω εξουσία κατά παράβαση της αρχής της απαγορεύσεως των δυσμενών διακρίσεων ή κατά τρόπο αυθαίρετο. Ωστόσο, επιβάλλοντας, υπό ορισμένες περιστάσεις, στα πρόσωπα που χρησιμοποιούν για την αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων τους εξοπλισμούς ή τις συσκευές που αγόρασαν την υποχρέωση να καταβάλλουν διαδοχικά, χωρίς άλλη πρόνοια, κατ' αποκοπήν αμοιβή και αναλογική αμοιβή, ο Βέλγος νομοθέτης ανατρέπει, χωρίς αιτιολογία, τη δέουσα ισορροπία που έχει την ευθύνη να διαφυλάσσει μεταξύ των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των κατόχων του δικαιώματος του δημιουργού και αυτών των εν λόγω προσώπων.

117. Εν κατακλείδι, στον βαθμό που αυτή η αναλογική αμοιβή, η οποία διασφαλίζει με τον καλύτερο δυνατόν τρόπο τη δέουσα ισορροπία που απαιτεί η οδηγία 2001/29, καθορίζεται αναλόγως της κατ' αρχήν πραγματικής ζημίας που υπέστησαν οι δικαιούχοι, δεν μπορεί να εισπράττεται παρά μόνον υπό την προϋπόθεση ότι αποδεικνύεται ότι το ύψος της καθορίζεται λαμβανομένης όντως υπόψη της ήδη καταβληθείσας κατ' αποκοπήν αμοιβής ή υπό την προϋπόθεση ότι ο οφειλέτης της μπορεί να ζητήσει είτε την επιστροφή της κατ' αποκοπήν αμοιβής την οποία κατέβαλε άμεσα κατά την αγορά του αποκτηθέντος και χρησιμοποιηθέντος εξοπλισμού ή της χρησιμοποιηθείσας συσκευής φωτοαναπαραγωγής, ταυτοχρόνως ή εκ των υστέρων, είτε μείωση του ποσού που κατέβαλε εμμέσως στο πλαίσιο αυτής της κατ' αποκοπήν αμοιβής.

58 — Πρέπει να τονιστεί περαιτέρω ως προς το σημείο αυτό ότι η Βελγική Κυβέρνηση δεν προσκόμισε κανένα στοιχείο δυνάμενο να δικαιολογήσει αντικειμενικώς ότι τα νομικά πρόσωπα είναι τα μόνα τα οποία υποχρεούνται να καταβάλλουν την κατ' αποκοπήν αμοιβή και τη σωρευόμενη αναλογική αμοιβή εν αντιθέσει προς τα φυσικά πρόσωπα τα οποία δεν υπόκεινται στην υποχρέωση καταβολής της αναλογικής αμοιβής.

59 — Βλ., μεταξύ άλλων, σημεία 38 και 70 των παρούσων προτάσεων.

118. Πράγματι, οποιαδήποτε αντίθετη λύση θα συνεπαγόταν σχεδόν κατά τρόπο άφευκτο ότι το ίδιο πρόσωπο καλείται να χρηματοδοτήσει δις τη δίκαιη αποζημίωση που απαιτεί το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, πράγμα το οποίο δεν θα ήταν σύμφωνο προς τη δέουσα ισορροπία που αυτή απαιτεί. Πάντως, δεν υποστηρίχθηκε και από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν παρέχεται η δυνατότητα στο Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η κρίσιμη στο πλαίσιο της κύριας δίκης βελγική νομοθεσία πληρούσε τη μία ή την άλλη από τις προϋποθέσεις αυτές. Εντούτοις, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να προβεί στους ελέγχους που επιβάλλονται συναφώς και να αντλήσει τα συμπεράσματα που απορρέουν εντεύθεν.

δ) Συμπεράσματα

119. Οι ανωτέρω αναπτύξεις με οδηγούν στα ακόλουθα τρία συμπεράσματα.

120. Το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αντιβαίνει σε αυτό, κατ' αρχήν, εθνική νομοθεσία όπως είναι η κρίσιμη στο πλαίσιο της κύριας δίκης η οποία προβλέπει, για τον σκοπό της χρηματοδότησεως της δίκαιης αποζημιώσεως που οφείλεται βάσει της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή δυνάμει της διατάξεως αυτής, την είσπραξη κατ' αποκοπήν αμοιβής επί της κυκλοφορίας εξοπλισμών και συσκευών φωτοαναπαραγωγής από τους κατασκευαστές τους, τους εισαγωγείς ή τους αγοραστές, υπό την προϋπόθεση, πρώτον, ότι η αμοιβή αυτή εισπράττεται κατά τρόπο έχοντα λογική συνέπεια και μη εισάγοντα δυσμενείς διακρίσεις, δεύτερον, ότι αυτοί οι τελευταίοι μπορούν να μετακυλίσουν το ποσό που υποχρεούνται να καταβάλουν επί των χρηστών αυτών των εξοπλισμών και συσκευών και, τρίτον, ότι το ύψος της είναι εύλογο σε σχέση με τη σημασία της πιθανής ζημίας την οποία αυτή η κυκλοφορία μπορεί να προκαλέσει στους δικαιούχους, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει.

121. Το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αντιβαίνει σε αυτό, κατ' αρχήν, εθνική νομοθεσία, όπως είναι η κρίσιμη στο πλαίσιο της κύριας δίκης, η οποία προβλέπει, για τον σκοπό της χρηματοδότησεως της δίκαιης αποζημιώσεως που οφείλεται βάσει της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή δυνάμει της διατάξεως αυτής, την είσπραξη, από φυσικά ή νομικά πρόσωπα που χρησιμοποιούν εξοπλισμούς και συσκευές φωτοαναπαραγωγής για την αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων ή, απαλλασσόμενων των πρώτων, από τα πρόσωπα τα οποία θέτουν τέτοιους εξοπλισμούς και συσκευές στη διάθεση τρίτων, αναλογικής αμοιβής καθοριζόμενης διά του πολλαπλασιασμού του αριθμού των αναπαραγωγών που πραγματοποιήθηκαν με μία ή περισσότερες τιμές, υπό την προϋπόθεση, πρώτον, ότι η αμοιβή αυτή εισπράττεται κατά τρόπο έχοντα λογική συνέπεια και μη εισάγοντα δυσμενείς διακρίσεις, και δεύτερον, ότι η επιβαλλόμενη διαφοροποίηση στις τιμές στηρίζεται σε αντικειμενικά, εύλογα και αναλογικά κριτήρια, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει.

122. Το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό, κατ' αρχήν, εθνική νομοθεσία, όπως είναι η κρίσιμη στο πλαίσιο της κύριας δίκης, η οποία επιβάλλει, για τον σκοπό της χρηματοδότησεως της δίκαιης αποζημιώσεως που οφείλεται βάσει της προβλεπόμενης από αυτήν την οδηγία εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή, τη διαδοχική και σωρευτική είσπραξη, από το ίδιο πρόσωπο, κατ' αποκοπήν αμοιβής επί της αγοράς εξοπλισμού ή συσκευής φωτοαναπαραγωγής, εν συνεχεία αναλογικής αμοιβής επί της χρήσεώς τους για αναπαραγωγές προστατευόμενων έργων, χωρίς να λαμβάνει στην πράξη υπόψη, στο πλαίσιο της αναλογικής αμοιβής, το ποσό που καταβάλλεται ως κατ' αποκοπήν αμοιβή ή χωρίς να προβλέπει ότι το πρόσωπο αυτό έχει τη δυνατότητα να ζητήσει την επιστροφή ή τη μείωση της καταβληθείσας κατ' αποκοπήν αμοιβής.

VI – Επί των δικαιούχων της αποζημίωσης (τρίτο ερώτημα)

123. Με το τρίτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο εάν το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει στα κράτη μέλη να αποδίδουν το ήμισυ της δίκαιης αποζημίωσης που προβλέπει η διάταξη αυτή στους εκδότες των έργων των δημιουργών, χωρίς να υποχρεούνται οι πρώτοι να καταβάλλουν, έστω και έμμεσα, στους δευτέρους τμήμα της αποζημίωσης αυτής.

124. Το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 ορίζει ότι τα κράτη μέλη παρέχουν στους δημιουργούς και μόνον το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη αναπαραγωγή με οποιοδήποτε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει, των έργων τους.

125. Επομένως, οι εκδότες δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των προσώπων που έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής, το οποίο προστατεύει η οδηγία 2001/29, εν αντιθέσει, π.χ., προς τους παραγωγούς φωνογραφήματων ή προς τους παραγωγούς της πρώτης υλικής ενσωματώσεως ταινιών σε φορέα, περί των οποίων διαλαμβάνουν αντιστοίχως τα στοιχεία γ' και δ' του άρθρου 2 της οδηγίας αυτής, των οποίων οι επενδύσεις που είναι αναγκαίες για τη δημιουργία προϊόντων όπως είναι τα φωνογραφήματα, οι ταινίες ή τα προϊόντα πολυμέσων θεωρούνται σημαντικές και, ως εκ τούτου, μπορούν να δικαιολογήσουν την αναγνώριση της κατάλληλης έννομης προστασίας⁶⁰.

126. Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι το άρθρο 4 της οδηγίας 2001/29 αναγνωρίζει μόνο στους δημιουργούς το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν τη διανομή του πρωτοτύπου ή αντιγράφου των έργων τους στο κοινό με οποιαδήποτε μορφή μέσω πωλήσεως ή άλλως.

127. Ως εκ τούτου, οι εκδότες δεν μπορούν, κατ' αρχήν, να είναι οι δικαιούχοι της δίκαιης αποζημίωσης, βάσει των εξαιρέσεων από το εν λόγω αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής που προβλέπουν τα στοιχεία α' και β' του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/29, η οποία δεν πρέπει να καταβάλλεται παρά μόνο στους δικαιούχους που ορίζει το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής ή, τουλάχιστον, δεν πρέπει να δίδεται παρά μόνο σε αυτούς τους τελευταίους ή στους έλκοντες δικαιώματα εξ αυτών.

128. Πράγματι, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η οδηγία 2001/29 δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη να καταβάλλουν στους δικαιούχους ή στους έλκοντες δικαιώματα εξ αυτών το σύνολο της εις χρήμα δίκαιης αποζημίωσης ούτε τα εμποδίζει να προβλέπουν, στο πλαίσιο του ευρέως περιθωρίου εκτιμήσεως που διαθέτουν, ότι ένα μέρος της ίδιας αυτής αποζημίωσης θα καταβάλλεται υπό τη μορφή έμμεσου αντισταθμίματος μέσω οργανισμών κοινωνικών και πολιτιστικών σκοπών, οι οποίοι έχουν ιδρυθεί προς όφελός τους, υπό την προϋπόθεση εντούτοις ότι οι οργανισμοί αυτοί λειτουργούν πράγματι προς όφελος των δικαιούχων και οι λεπτομέρειες λειτουργίας τους δεν δημιουργούν δυσμενείς διακρίσεις⁶¹.

129. Ένα τέτοιο σύστημα έμμεσης εισπράξεως της δίκαιης αποζημίωσης ανταποκρίνεται σε έναν εκ των σκοπών της προσήκουσας νομικής προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, που αφορά η οδηγία 2001/29, ο οποίος είναι, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 10 και 11 της οδηγίας αυτής, να εξασφαλιστούν στην ευρωπαϊκή πολιτιστική δημιουργικότητα και παραγωγή οι αναγκαίοι πόροι για τη συνέχιση της δημιουργικής και καλλιτεχνικής εργασίας καθώς και να διασφαλιστεί η αυτονομία και η αξιοπρέπεια των δημιουργών και των ερμηνευτών⁶².

60 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2001/29.

61 — Βλ. απόφαση Amazon.com International Sales κ.λπ. (C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψεις 49, 50 και 53).

62 — Όπ.π., σκέψη 52.

130. Εντούτοις, ουδόλως μπορούν οι εκδότες να εξομοιωθούν προς ιδρυθέντες προς όφελος των δημιουργών οργανισμούς κοινωνικών και πολιτιστικών σκοπών και ουδόλως προβλήθηκε το επιχείρημα, πολλώ δε μάλλον δεν αποδείχθηκε, ότι η αμοιβή που καταβάλλεται στους εκδότες αποβαίνει, εν τέλει, πράγματι προς όφελος των δημιουργών.

131. Ως εκ τούτου, το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει στα κράτη μέλη να αποδίδουν ένα τμήμα της δίκαιης αποζημίωσης που προβλέπει η διάταξη αυτή στους εκδότες των έργων των δημιουργών, χωρίς την υποχρέωση των πρώτων να αποδώσουν, έστω και έμμεσα, στους δευτέρους το τμήμα αυτό.

132. Εντούτοις, βάσει των διευκρινίσεων που παρέσχαν η Βελγική Κυβέρνηση και η Reprobel, η αμοιβή που καταβάλλεται στους εκδότες αποτελεί *suī generis* αποζημίωση η οποία καθιερώθηκε από τον Βέλγο νομοθέτη στο περιθώριο της οδηγίας 2001/29, για ειδικούς λόγους πολιτικής για τον πολιτισμό.

133. Συναφώς, πρέπει κατ' αρχάς να τονιστεί ότι η Βελγική Κυβέρνηση ουδόλως υποστηρίζει ότι αυτή η *suī generis* δίκαιη αποζημίωση εμπίπτει στην αιτιολογική σκέψη 36 της οδηγίας 2001/29⁶³, ότι αποτελεί αποζημίωση, π.χ., για τη ζημία από «ειδικές πράξεις αναπαραγωγής που πραγματοποιούνται από προσίτες στο κοινό βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικά ιδρύματα ή μουσεία, ή από αρχεία που δεν αποσκοπούν, άμεσα ή έμμεσα, σε κανένα οικονομικό ή εμπορικό όφελος», όπως προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας αυτής.

134. Εν συνεχεία, πρέπει να τονιστεί ότι η ερμηνεία της βελγικής νομοθεσίας την οποία προκρίνουν έτσι η Reprobel και η Βελγική Κυβέρνηση, η οποία δεν προκύπτει από τη διάταξη περί παραπομπής, στηρίζεται κατ' ουσίαν στις προπαρασκευαστικές εργασίες του βασιλικού διατάγματος της 30ής Οκτωβρίου 1997. Η έκθεση προς τον Βασιλέα που προηγήθηκε αυτού του βασιλικού διατάγματος διαλαμβάνει, συγκεκριμένα⁶⁴, στο σημείο της 2.1, ότι οι αρχικοί δικαιούχοι της αμοιβής είναι οι δημιουργοί και οι εκδότες, ως δε δημιουργός νοείται, βάσει του ορισμού που δίδει το άρθρο 6, πρώτο εδάφιο, του LDA, το φυσικό πρόσωπο που δημιουργεί το έργο. Διευκρινίζει επίσης ότι, μολονότι ο LDA δεν ορίζει τον εκδότη, του αναγνωρίζει δικαίωμα αμοιβής *ab initio* το οποίο δεν μπορεί να εξομοιωθεί προς το δικαίωμα του δημιουργού.

135. Μπορεί επίσης να παρατηρηθεί ότι, στη γνωμοδότησή του της 9ης Ιουλίου 1997 επί του σχεδίου του βασιλικού διατάγματος που εξεδόθη εν τέλει στις 30 Οκτωβρίου 1997, το Conseil d'État επισήμανε απλώς ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 59 του LDA αμοιβή, που οφείλεται λόγω της αναπαραγωγής προστατευόμενων έργων, πρέπει να καταβάλλεται στους δημιουργούς και τους εκδότες των οποίων τα έργα πράγματι αναπαρήχθησαν και να αποδίδεται σε ίσα μέρη στους δημιουργούς και τους εκδότες, συμφώνως προς το άρθρο 61, τρίτο εδάφιο, του LDA.

136. Συνεπώς, υποστηρίζουν ότι ο Βέλγος νομοθέτης, μέσω των άρθρων 59 έως 61 του LDA, αφενός, καθιέρωσε υπέρ των δημιουργών τη δίκαιη αποζημίωση που προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, και, αφετέρου, καθιέρωσε υπέρ των εκδοτών μια ειδική αμοιβή, αμφότερες δε εισπράττονται ταυτοχρόνως και με τον ίδιο τρόπο.

63 — Αυτή η αιτιολογική σκέψη διευκρινίζει ότι «[τ]α κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν δίκαιη αποζημίωση των δικαιούχων ακόμη και όταν εφαρμόζουν τις προαιρετικές διατάξεις περί εξαιρέσεων ή περιορισμών που δεν απαιτούν σχετική αποζημίωση».

64 — Βλ. κεφάλαιο II — Μηχανισμός νόμιμης αδείας, σημείο 2.1, σ. 29878.

137. Πρέπει να υπομνησθεί, σε σχέση προς τα επιχειρήματα αυτά, ότι, στο πλαίσιο της προδικαστικής διαδικασίας, δεν απόκειται στο Δικαστήριο ούτε να ερμηνεύσει το εθνικό δίκαιο ούτε, κατά μείζονα λόγο, να εκτιμήσει κατά πόσον ευσταθεί η ερμηνεία που δίδει κράτος μέλος στο δικό του εθνικό δίκαιο. Επομένως, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει εάν η εθνική νομοθεσία πράγματι καθιερώνει μια ειδική για τους εκδότες αμοιβή, χωριστή από τη δίκαιη αποζημίωση που οφείλεται στους δημιουργούς κατ' εφαρμογήν του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29.

138. Υπό το πρίσμα αυτό, πρέπει να θεωρηθεί ότι το τρίτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου θέτει ουσιαστικά το ζήτημα εάν η οδηγία 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει στα κράτη μέλη να καθιερώσουν, στο περιθώριο των νομοθετικών διατάξεών τους, ειδική αμοιβή υπέρ των εκδοτών προστατευόμενων έργων, όπως είναι αυτή που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης.

139. Φρονώ ότι στο ερώτημα αυτό προσήκει, κατ' αρχήν, αρνητική απάντηση, υπό την ακόλουθη ωστόσο διευκρίνιση.

140. Πράγματι, η οδηγία 2001/29 η οποία, όπως διευκρινίζει ο ίδιος ο τίτλος της, εναρμονίζει ορισμένες μόνον πτυχές του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων, δεν περιλαμβάνει καμία διάταξη η οποία να εμποδίζει τα κράτη μέλη να καθιερώσουν ειδική αμοιβή υπέρ των εκδοτών, όπως είναι αυτή που αποτελεί το αντικείμενο στην κύρια δίκη, προοριζόμενη να αποκαταστήσει τη ζημία που αυτοί οι τελευταίοι υφίστανται λόγω της εμπορίας και της χρήσεως εξοπλισμών και συσκευών φωτοαναπαραγωγής.

141. Ενδεχομένως, άλλως θα μπορούσαν να έχουν τα πράγματα μόνο στην περίπτωση που διαπιστωνόταν ότι η καθιέρωση αυτής της ειδικής αμοιβής υπέρ των εκδοτών επηρεάζει δυσμενώς τη δίκαιη αποζημίωση που οφείλεται στους δημιουργούς κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 2001/29. Πάντως, δεδομένου ότι υπέμνησα ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως προκειμένου να καθορίσουν, μεταξύ άλλων, το ύψος της δίκαιης αποζημιώσεως που προβλέπουν τα στοιχεία α' και β' του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/29, πρέπει να τονίσω ότι δεν προκύπτει από τη δικογραφία ούτε υποστηρίχθηκε ότι η είσπραξη και η καταβολή της ειδικής για τους εκδότες αμοιβής αποβαίνουν εις βάρος της δίκαιης αποζημιώσεως που οφείλεται στους δημιουργούς.

142. Πάντως, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να προβεί στις αναγκαίες προς τούτο διαπιστώσεις.

143. Ως εκ τούτου, η οδηγία 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να καθιερώσουν ειδική αμοιβή υπέρ των εκδοτών, προοριζόμενη να αντισταθμίσει τη ζημία που αυτοί υφίστανται λόγω της εμπορίας και της χρήσεως εξοπλισμών και συσκευών φωτοαναπαραγωγής, υπό την προϋπόθεση ότι η είσπραξη και η καταβολή της αμοιβής αυτής δεν αποβαίνουν εις βάρος της δίκαιης αποζημιώσεως που οφείλεται στους δημιουργούς κατ' εφαρμογήν των στοιχείων α' και β' του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/29. Πάντως, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να προβεί στις αναγκαίες προς τούτο διαπιστώσεις.

VII – Επί της εισπράξεως της δίκαιης αποζημιώσεως σε σχέση με τις παρτιτούρες (τέταρτο ερώτημα)

144. Με το τέταρτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν το Δικαστήριο εάν το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει στα κράτη μέλη την εφαρμογή ενός συστήματος εισπράξεως της δίκαιης αποζημιώσεως δυνάμενο να καλύψει την αντιγραφική παρτιτούρων μουσικής και απομιμητικών αναπαραγωγών.

145. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό επιβάλλει τη διάκριση μεταξύ της φωτοαναπαραγωγής παρτιτούρων μουσικής και της φωτοαναπαραγωγής απομιμητικών αναπαραγωγών.

146. Συγκεκριμένα, και κατ' αρχάς, το Δικαστήριο απεφάνθη, με την απόφασή του ACI Adam κ.λπ.⁶⁵, ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, σε συνδυασμό με την παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου, έπρεπε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό εθνική νομοθεσία η οποία δεν διακρίνει την περίπτωση κατά την οποία η πηγή, βάσει της οποίας πραγματοποιείται μια αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση, είναι νόμιμη από την περίπτωση κατά την οποία η πηγή αυτή είναι παράνομη. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε με την απόφαση *Corydan Båndkopi*⁶⁶. Φρονώ ότι, κατ' αναλογίαν και για τους ίδιους λόγους, το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί με τον ίδιο τρόπο όσον αφορά τη φωτοαναπαραγωγή των απομμητικών αναπαραγωγών.

147. Εν συνεχεία, το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 αποκλείει ρητώς τις παρτιτούρες μουσικής από το πεδίο εφαρμογής της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή. Ως εκ τούτου, η οδηγία 2001/29 δεν μπορεί, και για λόγους ουσιαστικά πανομοιότυπους με αυτούς που δέχθηκε το Δικαστήριο με την απόφασή του *Corydan Båndkopi*⁶⁷, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει στα κράτη μέλη την καθιέρωση ενός συστήματος εισπράξεως της δίκαιης αμοιβής δυνάμενου να καλύψει την αντιγραφή παρτιτούρων μουσικής.

148. Ως εκ τούτου, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει στα κράτη μέλη την εφαρμογή ενός συστήματος εισπράξεως της δίκαιης αποζημίωσης δυνάμενου να καλύψει την αντιγραφή παρτιτούρων μουσικής και απομμητικών αναπαραγωγών.

VIII – Πρόταση

149. Ως εκ τούτου, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα του *cour d'appel de Bruxelles* ως εξής:

- 1) Το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν επιβάλλει, αλλά ότι επιτρέπει στα κράτη μέλη την εφαρμογή ενός συστήματος εισπράξεως τέλους, προοριζόμενου για τη χρηματοδότηση της δίκαιης αποζημίωσης βάσει της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή που προβλέπει η διάταξη αυτή, επί των πολυλειτουργικών εκτυπωτών και/ή επί της χρήσεώς τους, το οποίο να διαφοροποιείται αναλόγως της ιδιότητας του προσώπου που προβαίνει στη χρήση τους και/ή του σκοπού για τον οποίον χρησιμοποιούνται, υπό την προϋπόθεση, αφενός, ότι η αποζημίωση αυτή συναρτάται προς τη ζημία που υπέστησαν οι δικαιούχοι λόγω της εισαγωγής της εξαιρέσεως αυτής και, αφετέρου, ότι μια τέτοια διαφοροποίηση στηρίζεται σε αντικειμενικά, διαφανή και μη εισάγοντα δυσμενείς διακρίσεις κριτήρια.
- 2) Το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αντιβαίνει σε αυτό, κατ' αρχήν, εθνική νομοθεσία όπως είναι αυτή που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης η οποία προβλέπει, προς τον σκοπό της χρηματοδότησεως της δίκαιης αποζημίωσης που οφείλεται βάσει της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή δυνάμει της διατάξεως αυτής:
 - είτε την εισπράξη κατ' αποκοπήν αμοιβής επί της κυκλοφορίας των εξοπλισμών και των συσκευών φωτοαναπαραγωγής από τους κατασκευαστές τους, τους εισαγωγείς ή τους αγοραστές, υπό την προϋπόθεση, πρώτον, ότι η αμοιβή αυτή εισπράττεται κατά τρόπο

65 — C-435/12, EU:C:2014:254, σκέψεις 20 έως 58.

66 — C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψεις 74 έως 79.

67 — C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψεις 74 έως 79.

έχοντα λογική συνέπεια και μη εισάγοντα δυσμενείς διακρίσεις, δεύτερον, ότι αυτοί οι τελευταίοι μπορούν να μετακυλίσουν το ποσό που υποχρεούνται να καταβάλουν επί των χρηστών αυτών των εξοπλισμών και των συσκευών και, τρίτον, ότι το ύψος της τελεί σε εύλογη σχέση προς τη σημασία της πιθανής ζημίας που αυτή η κυκλοφορία μπορεί να προκαλέσει στους δικαιούχους, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει.

- είτε την εισπραξη, από τα φυσικά ή τα νομικά πρόσωπα που χρησιμοποιούν εξοπλισμούς και συσκευές φωτοαναπαραγωγής για την αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων ή, απαλλασσομένων των πρώτων, από αυτά που θέτουν τέτοιους εξοπλισμούς και συσκευές στη διάθεση τρίτων, αναλογικής αμοιβής καθοριζόμενης διά πολλαπλασιασμού του αριθμού των αναπαραγωγών που πραγματοποιήθηκαν επί μίας ή περισσότερων τιμών, υπό την προϋπόθεση, πρώτον, ότι η αμοιβή αυτή εισπράττεται κατά τρόπο έχοντα λογική συνέπεια και μη εισάγοντα δυσμενείς διακρίσεις και, δεύτερον, ότι η εφαρμοζόμενη διαφοροποίηση των τιμών στηρίζεται σε αντικειμενικά, εύλογα και αναλογικά κριτήρια, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει.

Το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 πρέπει, αντιθέτως, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό εθνική νομοθεσία, όπως είναι αυτή που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης, η οποία επιβάλλει, για τον σκοπό της χρηματοδότησεως της δίκαιης αποζημίωσης που οφείλεται βάσει της εξαιρέσεως για τη φωτοαναπαραγωγή την οποία προβλέπει, τη διαδοχική και σωρευτική εισπραξη, από το ίδιο πρόσωπο, κατ' αποκοπήν αμοιβής επί της αγοράς εξοπλισμού ή συσκευής φωτοαναπαραγωγής, εν συνεχεία την καταβολή αναλογικής αμοιβής επί της χρήσεώς τους για την αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων, χωρίς να λαμβάνει στην πράξη υπόψη, στο πλαίσιο της αναλογικής αμοιβής, το ποσό που καταβλήθηκε ως κατ' αποκοπήν αμοιβή ή χωρίς να προβλέπει τη δυνατότητα του προσώπου αυτού να ζητήσει την επιστροφή ή τη μείωση της καταβληθείσας κατ' αποκοπήν αμοιβής.

- 3) Το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει στα κράτη μέλη να αποδίδουν τμήμα της εύλογης αποζημίωσης που προβλέπει η διάταξη αυτή στους εκδότες των έργων των δημιουργών, χωρίς να υποχρεούνται οι πρώτοι να καταβάλλουν, έστω και εμμέσως, στους δευτέρους το τμήμα αυτό.

Εντούτοις, η οδηγία 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη την καθιέρωση ειδικής αμοιβής υπέρ των εκδοτών, προοριζόμενης να αντισταθμίσει τη ζημία που αυτοί υφίστανται λόγω της εμπορίας και της χρήσεως εξοπλισμών και συσκευών φωτοαναπαραγωγής, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπραξη και η καταβολή της αμοιβής αυτής δεν αποβαίνουν εις βάρος της δίκαιης αποζημίωσης που οφείλεται στους δημιουργούς κατ' εφαρμογήν των στοιχείων α' και β' του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/29. Πάντως, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να προβεί στις αναγκαίες προς τούτο διαπιστώσεις.

- 4) Το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει στα κράτη μέλη την εφαρμογή ενός συστήματος εισπράξεως της δίκαιης αποζημίωσης δυνάμενου να καλύψει την αντιγραφή παρτιτούρων μουσικής και απομιμητικών αναπαραγωγών.